

HEEL DE HUID

MAGAZINE OVER HUID- EN HAARAANDOENINGEN

Jaargang 1 / 2016 / uitgave № 2

Thema: haar

10

Ongemak ontleed

27

Goudkoorts

32

LA ROCHE-POSAY
LABORATOIRE DERMATOLOGIQUE

ANTHELIOS

SPF 50+ Zonbescherming voor gevoelige en allergische huid
Aanbevolen door dermatologen en huidtherapeuten

COMFORT CRÈME

Baicalin

hoge antioxiderende
bescherming

Zeer hoge UVB-UVA bescherming
En toch onzichtbaar

- Niet vet
- Zonder witte waas

Verkrijgbaar in de apotheek

Meer informatie?
www.laroche-posay.nl

INNOVATIE
met anti-oxidant
BAICALIN

Stel baby's en jonge kinderen
niet rechtstreeks bloot
aan de zon.

Bescherm kinderen en uzelf
met een hoed, een zonnebril
en een T-shirt.

Kies een zonbescherming
aangepast aan uw huidtype.
Breng aan vóór u in de zon gaat.
Breng rijkelijk en regelmatig
aan, zeker bij zweten, na het
zwemmen of afdrogen, ook bij
waterbestendige producten.

HEELdeHUID**Magazine voor huid, haar en hun aandoeningen**

Nummer 2, juni 2016. Oplage: 20.000 ex.

© NVDV, Utrecht

ISSN: 2452-3755

Uitgever Belvédère BV, Bloemendaalseweg 244,
2051 GN Overveen: www.uitgeverijbelvedere.nl**Redactieadres** redactie@nvdv.nl**Hoofredactie** Jannes van Everdingen (hoofredacteur),
Frans Meulenberg (adjunct-hoofredacteur)**Redactie** Francine Das, Imke Ferket,
Jantine van 't Klooster, Erna de Lange, Lies Rijkse**Eindredactie** Kabos-Van der Vliet Redactiebureau**Omslag** Ilse Weisfelt**Fotografie** Marjolein Wintzen**Illustraties** Lilian ter Horst, Ilse Weisfelt**Abonnementen** via www.heeldehuid.com of 030 2823180**Advertentie-acquisitie** redactie@nvdv.nl**Ontwerp logo en lay-out** ATTACK · Ontwerpers**Vormgeving, beeldredactie en traffic** Grafitext, Velp**Druk en verzending** Senefelder Misset, Doetinchem

De uitgever en de redactie zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties en voor eventuele claims die daaruit voortkomen. Aan de inhoud van de artikelen kunnen geen rechten worden ontleend.

Voor eventuele overname van artikelen: neem contact op met het redactiesecretariaat.

HEELdeHUID® is een geregistreerde titel.

HEELdeHUID is een initiatief van de Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie (NVDV) in samenwerking met Huidpatiënten Nederland (HPN), de Nederlandse Vereniging van Huidtherapeuten (NVH) en het Huidfonds.

Kappen of koffie?

Haar fascineert, van boven tot onder. Met als hamvraag: waar komen onze haren vandaan? Waarschijnlijk hebben mensen en hun voorgangers ze altijd gehad. Dus beter lijkt het de vraag anders te stellen: waar komt onze naaktheid vandaan?

De meest klassieke verklaring is dat de voorloper van de mens, een paar miljoen jaar geleden, bij het verlaten van de bomen en het betreden van de savannen, op twee in plaats van vier ledematen ging lopen. De hitte was de grootste zorg van onze aapachtige voorouders, denkt men. Hun rechtopgaande gang en het verblijf op open savannen, die door droogte en hittegolven in woestijnachtige steppen veranderden, vereisten een omslag in het warmte- en koelsysteem van het lichaam. De mens werd een jager-verzamelaar die lange afstanden moest afleggen om voedsel te vergaren. Voor het isolerende haar kwamen gaandeweg een laag lichaamsvet en extra zweetklieren in de plaats. Haarloosheid en zweet geven de mogelijkheid in korte tijd veel warmte af te staan via verdamping. Terwijl de dikke onderhuidse vetlaag, bij afwezigheid van een vacht, tijdens rust een goede warmte-isolatie waarborgt. Wat dit systeem nog ingenieuzer maakt, is dat een isolerende vetlaag de warmteafgifte tijdens inspanning niet belemmert: het warmtetransport kan via de wijd openstaande bloedvaten in de huid boven de vetlaag plaatsvinden.

Toch bleef er beetje haar over. De functie daarvan loopt uiteen, afhankelijk van de plek waar het zit. Hoofdhaar beschermt de huid tegen de zon. Wimpers en wenkbrauwen zorgen ervoor dat er geen zweet in je ogen kan lopen. Okselhaar gaat het schuren tussen bovenarm en borstkas tegen en neusharen beschermen tegen vuil en stof van buitenaf. Alleen van schaamhaar is de functie eigenlijk niet zo duidelijk. De eenvoudigste functie zou kunnen zijn dat het aangeeft dat je vruchtbaar bent. Maar daar wordt niet meer zo zwaar aan getild, want het scheren van schaamhaar is tegenwoordig heel populair.

Wat al het haar op ons lichaam gemeen heeft: het heeft een esthetische functie. De moderne mens legt zich niet langer neer bij het haar dat de natuur hem of haar schonk. De mens knipt, kleurt, scheert, scheurt en implanteert of eist extensions. De individuele mens betoont zich vaak weer eens wisselvallig. Het bekendste voorbeeld: iemand met krullen wil steil haar, en iemand met steil haar wil... krullen, net welke stijl de kapper knipt, en in de mode is. Wie kaal is, wil een volle haardos, terwijl de volle haardosser zich moedwillig kaal scheert.

Kortom, het is nooit goed. Of is er toch een uitweg voor dit wereldwijde probleem? Ja zeker. Op <http://forum.scholieren.com> stond een eenvoudige oplossing: we zouden ons eigenlijk allemaal kaal moeten scheren - bespaart 's ochtends een hoop gedoe - mensen zijn eerder op hun werk - minder files - betere economie - geld naar de derde wereld - een betere aardbol. **H**

Dr. Jannes van Everdingen
hoofredacteur

Wilt u een abonnement op HEELdeHUID?

€ 12,50 per jaar of
€ 3,50 per los nummer.

Stuur dan een e-mail naar:
secretariaat@nvdv.nl met naam,
adres, postcode en woonplaats.

U kunt zich ook opgeven via:
www.heeldehuid.com

Oog voor zorg en kennis van genezing

De behoeften van patiënten staan centraal in onze activiteiten. Novartis zet zich elke dag opnieuw in om onderzoek te doen naar nieuwe en betere behandelingen.

Samen met andere spelers op het gebied van gezondheid willen we een voortrekkersrol spelen om oplossingen te ontwikkelen en te implementeren. Hiermee willen we betere behandelresultaten voor patiënten realiseren.

We streven zo naar het leveren van een betekenisvolle bijdrage aan de gezondheidszorg.

In dit nummer

- ③ **Voorwoord**
Kappen of koffie?

- ⑦ **Geboortevlekken**
Interview met dr. Carine van der Vleuten.

- ⑩ **Het behaarde hoofd**
Serie 'Lichaamsdelen'.

- ⑫ **Tatoeage bij pleksgewijze kaalheid**
NVH-pagina.

- ⑭ **Van afval tot kunst**
Haarkunst.

- ⑯ **Taxidermie als vaardigheid en kunst**

- ⑱ **In de huid van... de beer**

- ⑳ **Kopzorgen met plekken**

- ㉒ **Folderpraat**

- ㉕ **Kleine huidafwijkingen**
Rubriek Marjolein Wintzen.

- ㉗ **Ongemak ontleed**
Fotoreportage Sofie Gombert.

- ㉙ **Hidradenitis suppurativa onder de loep**
Interview met dr. Ineke Janse en dr. Inge Deckers.

- ㉚ **Goudkoorts**
Serie 'De elementen'.

- ㉜ **Huidkanker**
Kleren, smeren, weren.

- ㉞ **Seksueel overdraagbare aandoeningen**

- ㉝ **Van het concert des levens...**
Column van Just Eekhof.

Eucerin[®]

DE WETENSCHAP VOOR EEN MOOIERE HUID

Het beste advies bij **zonneallergie**

Eucerin Sun Allergy Protection biedt speciale zonbescherming tegen zonneallergie:

- ▶ Breedband en fotostabiel UVA/UVB filter systeem met SPF 25 of SPF 50
- ▶ Anti-oxidanten Licochalcone A en Alepha-Glucosyl-Rutin (AGR) zorgen voor bescherming tegen vrije radicalen, de veroorzakers van zonneallergie
- ▶ Zonder conserveringsmiddelen en emulgatoren, parfumvrij en waterresistent

Voor meer informatie of advies kijk op www.eucerin.nl

Geboortevlekken

Samenstelling - Redactie / Fotografie - Anja Prischman

Geboortevlekken zijn meestal onschuldig van aard. Veel geboortevlekken verdwijnen vanzelf op jonge leeftijd. Maar niet altijd! Er zijn ook riskante geboortevlekken waarvoor een snelle en juiste diagnose nodig is. De Hecovan-werkgroep in Nijmegen levert daarvoor multidisciplinaire zorg. Voorzitter van dit team is dr. Carine van der Vleuten (48), als dermatoloog verbonden aan het Radboudumc Nijmegen: “Bedreigende hemangiomen mag je niet missen.”

De afkorting Hecovan staat voor ‘Hemangiomen en Congenitale Vaatmalformaties Nijmegen.’ Deze werkgroep is opgericht in 1991 en sinds voorjaar 2015 officieel door de minister van VWS en de NFU erkend als expertisecentrum voor hemangiomen en aangeboren vaatmalformaties (vaatmisvormingen).

Wat zijn hemangiomen?

Van der Vleuten: “Een hemangioom is een goedaardig bloedvatgezwel. Doordat kleine bloedvatjes zich vermeerderen, ontstaan rode of blauwe zwellingen. Hemangiomen komen voor bij ongeveer 5% van de Nederlandse kinderen, soms klein. Ze komen vaker voor in het gelaat en vaker bij meisjes. Ze liggen meestal op de huid en zien er dan uit als een aardbei, vandaar de naam ‘aardbeivlek’. Hemangiomen kunnen ook (deels) onderhuids zitten. Dit oogt als een blauwe zwelling. Belangrijk is om te weten dat hemangiomen na het eerste levensjaar spontaan kleiner worden en geleidelijk verdwijnen. Vandaar dat je meestal niets hoeft te doen. Echter, als arts wil je graag zeker zijn dat dat goed gaat. Bedreigende hemangiomen mag je niet missen en moet je dus op tijd herkennen. En je moet op tijd passende maatregelen nemen om complicaties te voorkomen. Dat vergt kennis en ervaring.”

Expertisecentrum

In de werkgroep zijn de volgende specialismen vertegenwoordigd: dermatologie, (interventie)radiologie, plastische chirurgie, kinderchirurgie, en mond- en kaakchirurgie.

Zo nodig raadpleegt de werkgroep ook een orthopeed, neuroloog, kinderarts, internist, oogarts, kno-arts of vaatchirurg. Van der Vleuten: “De werkgroep heeft meerdere taken. Voorop staan het diagnosticeren en behandelen van mensen met hemangiomen en vaatmalformaties, inclusief de begeleiding van mensen met deze aandoeningen. Verder doen we wetenschappelijk onderzoek om onze kennis van die ziektebeelden uit te breiden, en dragen wij die kennis ook uit in het onderwijs.”

Hoe komen patiënten bij de werkgroep terecht?

“Daar zijn verschillende routes voor. Collega-specialisten verwijzen meestal rechtstreeks naar een van de werkgroep-leden. Daarnaast is de Hecovan-website een portaal waar mensen zich kunnen melden. Die meldingen verdelen we over de diverse specialisten. Wanneer één van de werkgroep-leden behoefte heeft aan een multidisciplinair overleg

over een patiënt, dan gebeurt dat tijdens de maandelijkse patiëntenbespreking, gevolgd door een gezamenlijk spreekuur waarbij dermatoloog, interventieradioloog, kinderchirurg en plastisch chirurg de patiënt tegelijk zien.”

Geen zorgen

Wat is de voorkeursbehandeling voor hemangiomen?

“In juni 2008 werd in *The New England Journal of Medicine*, een vooraanstaand medisch tijdschrift, melding gemaakt over de remmende werking van propranolol op de groei van hemangiomen. Daarna zijn nog diverse publicaties verschenen waaruit blijkt dat propranolol goed werkt in de groeifase van hemangiomen. Propranolol is nu het medicijn van eerste keus bij de hemangiomen waarvoor een behandeling om medische redenen noodzakelijk is. Nog steeds is het werkingsmechanisme niet helemaal ontrafeld, al krijgen we beetje bij beetje meer inzicht in de ontstaanswijze van hemangiomen en de werking van propranolol. We krijgen ook steeds meer zicht op effect, indicaties en (mogelijke) bijwerkingen op lange termijn.”

Van der Vleuten geeft aan inmiddels een grote groep met propranolol behandelde hemangioompatiënten in Nijmegen te hebben. “Dit cohortonderzoek helpt ons inzicht te krijgen in de langetermijneffecten en veiligheid van propranolol.”

Is het middel veilig?

“Veiligheid maakt altijd deel uit van wetenschappelijk onderzoek, dus ook van de cohortstudie. Inmiddels is heel veel ervaring opgedaan met dit geneesmiddel, ook op langere termijn. Bij een goede behandelindicatie hebben wij dan ook weinig zorgen over de veiligheid.”

Weeffoutjes

Van der Vleuten stapt over op het thema vaatmalformaties: “Dat zijn weeffoutjes bij de aanleg van vaten. Ze zijn al bij de geboorte aanwezig en groeien met het kind mee. De oorzaak is niet bekend. Vaatmalformaties komen veelal sporadisch voor. Een bekende vaatmalformatie is die van de haarvaatjes: de wijnvlek (capillaire malformatie).”

Afb. 1 Een hemangioom bij de neus bij een baby van 10 weken. Dit is een lastige plek omdat het hemangioom de ademweg verstoort en kan gaan zweren, wat ernstige misvorming van de neus kan geven.

1

3

Er zijn echter verschillende soorten vaatmalformaties: ook van aders, slagaders en lymfevaten. "Een veneuze malformatie is een foutje in de aanleg van de aders (venen). Normale aders zorgen voor bloedafvoer van een weefsel of orgaan. Verkeerd aangelegde aders zou je je voor kunnen stellen als een kluwen of spons waarin de bloedstroom minder goed is. Zo ontstaat een beeld van een blauw doorschemerende vaatkluwen, soms ogend als spataders. Bijbehorende klachten zijn een zwaar, opgezet gevoel dan wel pijnklachten door stoten of een ontsteking. Vaak zorgt een zwachtel of steunkous al voor vermindering van de klachten. Per patiënt bekijken we, na uitgebreid onderzoek, wat de beste behandeling is. In sommige gevallen is de malformatie veel uitgebreider dan aan de buitenkant te zien is; dat is slechts het 'topje van de ijsberg'."

"Daarnaast bestaan er verschillende syndromen met vaatmalformaties. Bij deze syndromen is sprake van een combinatie van symptomen, veelal met overgroei gepaard gaand. De bekendste zijn het Klippel-Tranaunay syndroom, het Sturge-Weber Syndroom, het Van Lohuizen syndroom en het Proteus syndroom."

Wat is het belang van genetisch onderzoek?

"We doen steeds meer kennis op over de etiologie, de oorzaken van een ziektebeeld. Bij steeds meer vaatmalformaties wordt gevonden dat ze voortkomen uit somatisch mozaïcisme. De term 'mozaïcisme' geeft aan dat niet alle cellen in het lichaam van een individu hetzelfde genetisch materiaal bezitten. In de huid kan mozaïcisme goed zichtbaar zijn als het aangedane weefsel een andere kleur, textuur of vaatvorming heeft dan het overige weefsel, zoals bij een wijnvlek. Er worden steeds vaker mutaties gevonden. Dit geeft een aanvullende (genetische) classificatie van de aangeboren (vaat)afwijkingen. Ziektebeelden die eerder heel verschillend leken, blijken nu te berusten op eenzelfde somatische mutatie. Als we mutaties vinden bij een patiënt, kan dat ook juist therapeutische consequenties hebben."

Reis

Van der Vleuten is een fanatiek sporter en vooral fietser ("vorig jaar nog naar de top van de Mont Ventoux") en een uitdaging gaat ze dus niet uit de weg. Ze heeft oog voor

nieuwe en bijzondere dingen. Daarom sloot zij zich ook aan bij Hecovan, een initiatief van een aantal ondernemende artsen, die daarmee inspeelden op een grote behoefte bij mensen met hemangiomen en vaatmalformaties.

"Onderschat hemangiomen niet, hoewel ze meestal onschuldig zijn. Ze kunnen soms forse restschade opleveren. Denk bijvoorbeeld aan grote hemangiomen die zweren en/of op een nare plek zitten (in oog, neus, mond of oor of in organen). Dan is behandeling nodig om de groei te remmen, de ulceratie (zweervorming) te stoppen en blijvende schade te beperken of voorkomen."

"Het echte probleem zit echter ook bij de riskante geboortevlekken die veel zeldzamer zijn en die artsen niet altijd meteen herkennen of van een verkeerde diagnose voorzien. Iemand met verstand van zaken moet die diagnose stellen en de risico's inschatten, want veel artsen hebben daar niet de juiste ervaring voor. En in de tijd van internet, mede dankzij onze website, is de zoektocht naar een diagnose en de gang naar een expertisecentrum beslist geen lange reis." **H**

- Meer informatie via www.hecovan.nl/.
- Nieuwe classificatie (ISSVA 2014) voor vaatmalformaties: www.issva.org.
- Aanvullende informatie over de ouder- en patiëntenvereniging: www.hevas.eu.

Afb. 2 Een lymfatische malformatie van de wang bij een jongen van zes jaar. De behandeling is complex; men probeert de lymfevaten dicht te maken door een vloeistof in te spuiten die de vaatwand doet verkleven, zo nodig volgt plastische chirurgie. *Fotografie: Sarah Fisher*

Afb. 3 Een veneuze malformatie van de mondhoek bij een meisje van 4 jaar.

Afb. 4 Een hemangioom midden op het hoofd bij een baby van 3,5 maand. De zwarte korst is het begin van een pijnlijke zweer en littekenvorming.

4

Het behaarde hoofd

Samenstelling - Redactie

Fotografie - Wikimedia Commons (Robert McGee), Dreamstime

In de reeks 'Van kop tot teen' komen de verschillende delen van het lichaam voor het voetlicht. Van kop tot teen, van man tot vrouw, van de wieg tot het graf.

We weten niet of de holo-mensen even veel haar had als wij nu, maar lang haar is altijd lastig geweest in de dracht en moest op tijd geknipt worden. Daarentegen vroeg een kale knikker om bedekking, want haarloos was niet wat men verkoos.

Bij de meeste dieren groeit haar tot een bepaalde lengte, en die lengte blijft een lange tijd behouden voor het uitvalt. Maar niet bij mensen. De leefregel voor ons hoofdhaar is: groei of sterf. Primitieve volkeren sneden

vroeger hun haren af door ze om een platte steen te wikkelen en er een scherpgerande steen over heen en weer te halen. De scherpe steensplinters van *Homo habilis* en *Homo erectus* kunnen daar ook voor gebruikt zijn.

Maar gewoon branden of schroeien in een klein vuurtje werd waarschijnlijk ook veelvuldig toegepast. Ook scheren is een oeroud gebruik. Primitieve volkeren gebruikten schelpen als scheermes.

Scalperen

Vroeger riep het woord scalp andere associaties op. Toen was de scalp vooral bekend als de behaarde schedel huid die door krijgers van het hoofd van hun vijanden afstroopten en meenamen als trofee. De scalp als bewijs dat

men een vijand had gedood en soms ook in de veronderstelling dat met de scalp de kracht van het slachtoffer zou overgaan op degene die hem doodde. Maar scalperen werd niet alleen bij dode mensen gedaan, maar soms ook bij levende personen die vervolgens werden heengezonden als waarschuwing voor anderen. Op zich ging een mens daar niet aan dood, maar je kon natuurlijk wel gemakkelijk infecties krijgen, die verkeerd konden aflopen.

Kopje kleiner

In de westerse wereld is het scalperen voornamelijk geassocieerd met de Amerikaanse Indianen, maar het waren niet alleen de Indianen die deze verminkingen praktiseerden. De Europese kolonisten deden het

anderson ook bij Indianen. Tijdens de Dommers oorlog (1721-1725) boden de Britse koloniale overheden bijvoorbeeld 100 pond per Indiaanse scalp. Meerdere avonturiers meldden zich om dit geld in de wacht te slepen. In de periode daarna werden vaker beloningen uitgevaardigd om het uitmoorden van indianen te versnellen. Mexico had in enkele deelstaten zelfs een scalpeerwet om de opstandige Apachen een kopje kleiner te maken.

Het scalperen is echter niet voorbehouden aan de bewoners van het Wilde Westen. Lang voor die tijd, in de vijfde eeuw v.C., deden de Scythen het rond de Zwarte Zee. De Griekse geschiedschrijver Herodotus vermeldt dat in een van zijn reisverslagen. **H**

De leefregel van ons hoofdhaar is groei of sterf.

Haarsnit

In tegenstelling tot wat de volkswijsheid wil, gaan afgesneden haren niet sneller groeien. Scheren kan echter voor veel donker gepigmenteerde mannen en sommige blanken met krulhaar een medisch probleem veroorzaken. De kleine baardharen kunnen door hun sterke krulling direct weer de huid ingroeien. Deze zogenoemde pseudofolliculitis barbae kan tot vervelende ontstekingen leiden, die eigenlijk alleen maar goed te behandelen zijn door de baard te laten staan. Het Amerikaanse marinierskorps dat baarden verbiedt, geeft mannen met deze aandoening ontheffing.

Het behaarde hoofd, de bovenzijde van het hoofd, heet met een duur woord scalp. Wij kennen dat woord tegenwoordig vooral van de haarmiddelen zoals Wella SP Balance Scalp Lotion voor de gevoelige hoofdhuid of Locoid scalp lotion voor haarroos. Een ander woord dat de laatste jaren vaak opduikt, is scalpextensie. Dat is een ingreep waarbij de plastisch chirurg met een inwendig elastisch uitreksysteem de hoofdhuid oprekt opdat men daarmee gemakkelijk kan schuiven bij haartransplantaties.

Afb. Robert McGee, gescalpeerd door Sioux-leider 'Weinig Schildpad' in 1864.

Tatoeage bij pleksgewijze kaalheid

Samenstelling - Redactie / Fotografie - Dreamstime

Stel: je hebt een prachtige bos haar, waar je erg trots op bent. Maar dan: opeens merk je dat er steeds meer haar uitvalt. Als je je haar borstelt, gaan er hele plukken mee en er verschijnen langzaam steeds meer kale plekken op je hoofd. Je gaat naar de huisarts en die vertelt je dat je alopecia areata hebt. Pleksgewijze kaalheid.

Wat doe je dan? "Aan de ziekte zelf is helaas weinig te doen," vertelt huidtherapeut Nike Ramaker. "De aandoening gaat bij veel mensen vanzelf over. Bij 70 tot 80 procent van de gevallen herstelt de haargroei binnen enkele maanden tot een jaar." Maar ondanks dat de ziekte in de meeste gevallen herstelt, vinden veel mensen het lastig om met kale plekken op hun hoofd rond te lopen. Veel mensen kiezen er dus voor om deze te verbergen en dit kan op allerlei manieren.

Super onhandig

Demi Klinkers (34) deed dit in eerste instantie door plukken haar over de kale plekken heen te kammen. "Maar na een tijdje kwamen er steeds meer kale plekken en kon ik ze niet meer verbergen. Ik moest over naar het dragen van

een pruik. De reacties van mijn omgeving waren goed, maar ik vond dat ding super onhandig. Bijvoorbeeld op de fiets met veel wind en ik kon niet zomaar even zwemmen met vriendinnen. Ik moest altijd rekening houden met mijn pruik," vertelt Klinkers. Ook Remon van Waal (29) vond het dragen van een haarstuk niet prettig. "Als man is dit toch een beetje gek. Het ziet er vaak onnatuurlijk uit en ik was elke keer bang dat ie af zou vallen."

Ramaker herkent de frustraties van Klinkers en Van Waal. "Je bent boos en onzeker over het feit dat je je haar zomaar verliest en wilt dit graag opgelost zien. Een pruik kan de kale plekken op je hoofd goed verbergen, maar zorgt ook weer voor belemmeringen in het dagelijks leven." Zowel Klinkers als Van Waal besloot daarom te kijken naar andere oplossingen. Van Waal: "Via via kwam ik op een website terecht waar ik een artikel las over microhaarpigmentatie (MHP)."

Medische tatoeage

Bij MHP worden er kleine stipjes op de hoofdhuid geplaatst, waardoor de huid minder zichtbaar is. MHP kun je eigenlijk een beetje vergelijken met een tatoeage. Alleen is het in dit geval geen reguliere tattoo, maar een

Je bent boos en onzeker over het feit dat je je haar zomaar verliest en wilt dit graag opgelost zien.

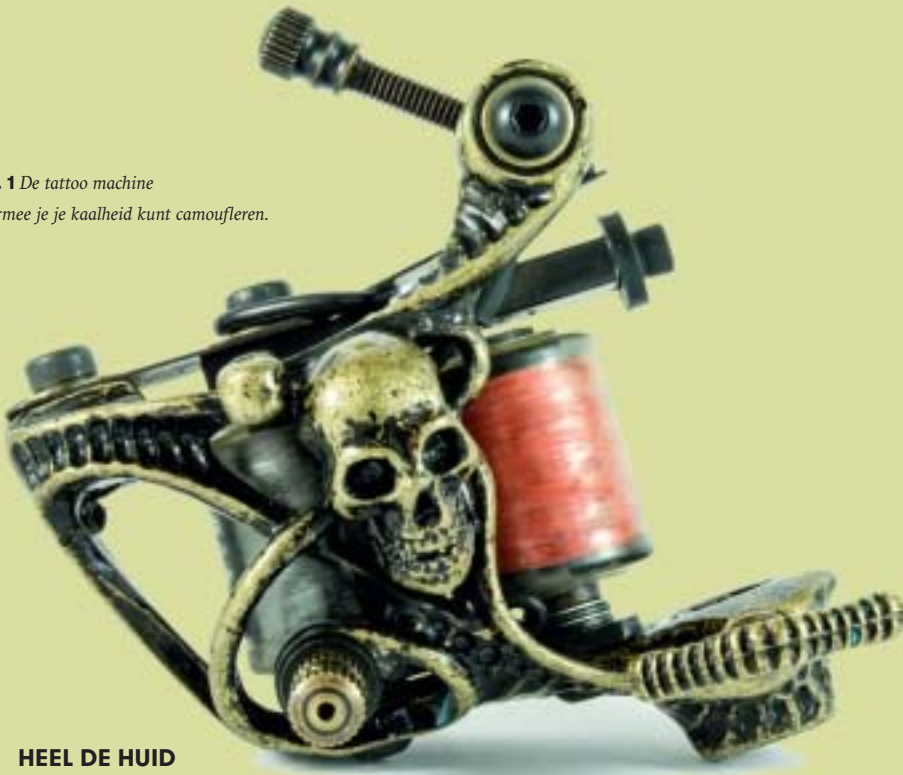
medische. Het verschil is dat men bij een medische tattoo met oplosbare kleurstoffen werkt in plaats van kleurstoffen die zware metalen bevatten. "Helemaal kaal is vaak erg heftig. Door MHP lijkt het alsof je haar is afgeschoren, waardoor dit een mooie oplossing is als je geen pruik wilt dragen," aldus Ramaker.

Van Waal zijn interesse was gewekt. "Ik besloot een afspraak te maken bij een huidtherapeut voor wat meer informatie." Klinkers had wat meer tijd nodig om enthousiast te worden. "Het lijkt eigenlijk net alsof je haar geschoren is. Dat is voor een vrouw minder gebruikelijk dan voor een man. Maar ik was die pruik zo zat dat ik gewoon besloot voor een intakegesprek te gaan," vertelt Klinkers.

Tijdens een intakegesprek bespreekt de huidtherapeut de verwachtingen van de patiënt en zet een proefstreepje om te kijken of er een allergische reactie ontstaat. De tatoeage is na 2 behandelingen voltooid en na ongeveer 3 tot 5 jaar is de tattoo zodanig vervaagd dat een nieuwe tatoeage nodig is.

Klinkers is na vier maanden volledig gewend aan haar tatoeage. "Tuurlijk is het in het begin wel even wennen. Vooral de eerste keren dat je weer de straat op gaat. Maar na alle positieve en lieve reacties, verdwijnt die onzekerheid erg snel. Ik voel mij erg vrij omdat ik geen pruik meer hoeft te dragen. Ik kan het echt iedereen aanraden." Van Waal is vooral erg blij dat mensen nu niet meer zoveel vragen aan hem stellen. "Eerst stelde iedereen altijd vragen over de kale plekken op mijn hoofd. Nu lijkt het gewoon net alsof ik mijn haar afscheer en er dus helemaal niks aan de hand is. Voor nu vind ik dat een erg fijne gedachte!" **H**

Afb. 1 De tattoo machine waarmee je je kaalheid kunt camoufleren.

Afb. 2 Sommigen kiezen niet voor MHP.

Van afval tot kunst

Samenstelling - Redactie

Fotografie - Dreamstime, Centraal Museum

De mens heeft een complexe relatie met zijn haar. We zien op ons hoofd bij voorkeur een weelderige haardos, maar op de rest van het lichaam willen we liever geen haar. Enkele uitzonderingen daargelaten. En als de kapper de haren knipt of het haar spontaan begint uit te vallen, zijn die haren meteen afzichtelijk. Afval. Wie in een restaurant een haar in de soep vindt, krijgt meteen: "Ober!"

Ook vinden we het afschuwelijk als het haar in bosjes onder de oksels hangt of als we, in een hotel, onbekend haar aantreffen in het afvoerputje van de douche.

Aantrekkingskracht en afkeer: tussen beide uitersten laveert het menselijk oordeel.

Dat schreeuwt om kunstgrepen. Kan haar kunst zijn? Ja, is het antwoord, en dat bleek onlangs toen het Centraal Museum in Utrecht van februari tot en met mei 2016 uitpakte met een tentoonstelling over menselijk haar in mode en kunst.

Uitbundig

"Het begon piepklein", zegt modeconservator Ninke Bloemberg in *Elsevier* over de expositie. Op een dag opende ze een laatje met daarin sieraden gemaakt van haar. "De traditie is uit de gratie geraakt, terwijl ik het zelf heel persoonlijke en ontroerende mode vind om het haar van een dierbare direct op de huid te dragen."

Ze vroeg zich af: wat gebeurt er nog allemaal met haar? En welke rol speelt menselijk haar nu in mode en kunst?

Mensenhaar als grondstof dus, waarmee je van alles kunt maken zoals pruiken, kledingstukken, sieraden, tapijten, accessoires, borduurwerk, meubels en natuurlijk kapsels. Van bescheiden tot uiterst uitbundig, zoals duidelijk wordt uit de kapsels én klanten van Christiaan Houtenbos, de Nederlandse haarstylist in New York. Tot zijn klantenkring behoren onder anderen Doutzen Kroes en Lady Gaga.

De variatie op de tentoonstelling is groot. Er is kleding van gebreid en geweven haar, er zijn kledingstukken waar hele bossen haar op zijn aangebracht. Met op jurken, jassen en kostuums bosjes schaamhaar en borsthaar.

Hiermee spelen de kunstenaars met de gevoelens van ijdelheid en schaamte die in de maatschappij leven. Er zijn roze vilten pumps met haren erop van de Chinese Zhu Tian en harige beelden van de Rotterdamse Silvia B.

Haarfijn

Glamcult is van oorsprong de titel van een Amsterdams tijdschrift over mode, muziek, kunst en jeugdcultuur. Van oorsprong gestart als undergroundblad verschijnt het tijdschrift inmiddels in negen landen. Het is te vinden in galerieën, kledingwinkels, universiteiten en cafés. De rekken met de freecards - gratis ansichtkaarten - zal menigeen het beste kennen. *Glamcult Studio* - zoals het bedrijf inmiddels heet - leverde een prachtig kledingstuk voor vrouwen (zie foto). Wat is het precies? Een colbert van lang, soepel haar, dat de vrouw moet dragen op de naakte huid?

En de praktisch denkende kijker vraagt zich wellicht af: hoe moet ik dit wassen? Met wasmiddel of met shampoo? **H**

Het haar van John Lennon dat was afgeknipt op de set van de film *How I Won the War*, werd door de kapper bewaard. Op 21 februari 2016 kwam het onder de hamer. Het bracht 35.000 dollar op. In 1980 waren op een veiling in Frankrijk twee kleine haarlokjes van de Franse koningin Marie-Antoinette en haar zoon al voor een slordige 5000 franc van eigenaar gewisseld. Maar een zilvergrijs haarstukje dat ooit is gedragen door Andy Warhol spant de kroon. Het werd door het Amerikaanse veilinghuis Christie's in 2006 verkocht voor 10.800 dollar.

Afb. 1 De wilde haren van Lady Gaga.

Afb. 2 Campagnebeeld 2 van HAAR!
in het Centraal Museum te Utrecht.

Art Direction: Glamcult Studio

Fotografie: Ruud van der Peijl

Make-up: Kathinka Gernant @ UNSPOKEN

Model: Alex @ Code Model Management

Assistent Fotografie: J.A.N

Assistent Make-up: Gaby Revius

Kunstwerk: Body Hair Piece (2011)

Kunstenaar: Shoplifter / VPL

Materiaal: menselijk haar

Taxidermie als vaardigheid en kunst

Samenstelling - Redactie

Fotografie - Wikimedia Commons

In advertenties, commercials, maar ook in etalages, bars en restaurants, overal kom je steeds vaker opgezette dieren tegen. Iedere stijlbewuste onderneming heeft tegenwoordig wel een opgezette gems of pauw in de etalage staan. Er zijn ook bedrijven waar men terecht kan voor het huren van een opgezet dier. Zo verhuurt de firma De Jong Interieur opgezette pauwen, herten, vossen, leeuwen, vogels, hazen, enz. voor de aankleding van een showroom, etalage of fotoshoots. Vooral in kersttijd hebben zij drukke dagen. Taxidermie, het opzetten van dode dieren, is hot.

Taxidermie is de vaardigheid om de huiden van dode dieren op de juiste wijze te prepareren en zo mogelijk weer op te zetten in de natuurlijke houding. De term is afkomstig uit het Oudgriekse *táxis* (ordenen) en *dérma* (huid). Dus letterlijk: het opstellen van huiden. Iemand die dit doet, noemt men een preparateur. Van Dale omschrijft taxidermie als "de kunst dierenhuiden op de juiste wijze voor bederf te bewaren en zo nodig weer op te zetten in de natuurlijke houding."

Arseen

Het prepareren van dieren is heel oud, in ieder geval zo oud als de oude Egyptenaren. Zij balsemden dieren en mensen met kruiden en oliën. In de 15-16e eeuw kwam een instant-techniek in zwang om exotische dieren uit verre streken te kunnen conserveren. Men haalde alle ingewanden eruit en vulde het dier op met gearfumeerde katoenproppen.

Helaas, na verloop van tijd bleken die huiden toch niet bestand tegen de vraat van motten en kevers, zoals het beruchte spekkevertje en het museumkevertje. Aan het eind van de 16e eeuw ging men over tot het villen van een dier. Door de huid in te wrijven met zout en aluin bleef het preparaat langer goed. In die tijd ontdekte men ook de techniek van deze conserveren op alcohol. Ook dat was weer een stap voorwaarts.

Met de uitvinding van arsenicumzeep in het midden van de 18e eeuw nam de taxidermie een grote vlucht. Men gebruikte het vooral om geprepareerde specimen te beschermen tegen insecten zoals motten en kevers. Voor de goede orde: de toepassing was niet zozeer gericht op het weghouden van insecten, maar veeleer op het doden ervan voordat ze hun vernietigende werk konden voortzetten.

Het gebruik van arseen veroorzaakte bij taxidermisten in vroegere tijden legio gevallen van blindheid en zwerende wonden. Ook in de dermatologie is arseen nog lange tijd gebruikt, maar dat is een ander verhaal. Wegens de hoge giftigheid gebruikt men het niet langer. De producten die nu in de handel zijn, zijn even doeltreffend, maar hebben minder risico's.

Naturaliën

De rijken der aarde vulden hun paleizen en kastelen met opgezette jachttrofeeën en exotische dieren uit verre landen. En tegelijkertijd rezen overal natuurhistorische kabinetten als paddenstoelen uit de grond. Ook Artis in Amsterdam en het Natuurhistorisch Museum in Leiden legden in die tijd de basis voor hun uitgebreide collecties. Beroepsjagers reisden naar de uithoeken van de aarde om aan de vraag te voldoen, want er was niet alleen vraag naar bij musea, de opgezette

Hoe zeldzamer de dieren, hoe meer geld men op tafel legde.

dieren vonden ook gretig aftrek bij scholen (voor lesmateriaal), universiteiten (voor praktijkonderwijs) en particuliere verzamelaars.

Hoe zeldzamer de dieren, hoe meer geld men op tafel legde. Miljoenen omgebrachte en opgezette naturaliën liggen sindsdien in depots, schappen, in laden of in kasten, in dienst van de wetenschap. Alleen de mooiste exemplaren staan nog achter vitrineglas te kijk.

Spoedcursus

Het prepareren van een dier is een werkje dat enige oefening vergt. De huid is eigenlijk een losliggend orgaan en is vrij gemakkelijk netjes van het lichaam af te stropen. Is de huid eenmaal los, dan looit men die met looistof. Daarna moet men het preparaat goed wassen, drogen met de föhn, om het op te vullen met een kunstlichaam van purschuim of houtwol. Door er ijzerdraad in te stoppen behoudt het opgezette dier de gewenste 'natuurlijke' pose. De oogkassen en hersenpan vult de preparateur met klei en vervolgens spant hij of zij de huid over het kunstlichaam. **H**

De beer

Samenstelling - redactie / Fotografie - Dreamstime

De uitdrukking 'de huid van de beer niet verkopen voordat hij geschoten is', betekent zoiets als geen succes claimen voordat je dat succes ook werkelijk binnen hebt. Niet te vroeg juichen dus... Het is een oud gezegde dat wellicht iets zegt over de oertijd waarin onze voorouders op beren joegen en zich in berenvellen hulden. Want toen zij vele duizenden jaren geleden hun eigen vacht aan de Afrikaanse tropenwilgen lieten hangen bij hun trektocht naar de grasvlaktes, hadden ze die berenvellen later nodig bij hun kolonisatie in het veel koudere noorden. De vacht van de beer was de ideale bescherming tegen winterse kou.

Echte kerels

Beren hebben altijd in Europa rondgelopen. Uit jachtrechten van de Utrechtse bisschoppen is af te leiden dat de Europese bruine beer in Nederland in ieder geval tot in de 11de eeuw in het wild voorkwam. In Vlaanderen verdween de bruine beer in de 13de eeuw. Tot 170 jaar geleden kon je op vakantie in Duitsland nog een beer tegenkomen.

Wat nog een beetje aan die 'oertijd' doet herinneren, is de naam Bernhard. In het Germaans is iemand die Bernhard heet, 'zo sterk als een beer'. Onze eigen prins Bernhard straalde dat niet uit, maar was wel een verwoed jager.

Voor vorsten was het vroeger gebruikelijk dat zij hun moed en vaardigheid toonden in de jacht. Met een beer kon je als echte vent thuis komen. Ook nu nog laten sommige wereldleiders zich graag afbeelden in jachtkostuum met trofee, liefst met ontblote torso. De Russische president Poetin doet dat graag. Hij zou het liefst voor een beer van een vent doorgaan, maar zijn postuur en gebrek aan borsthaar helpen hem daar niet bij. Zijn Amerikaanse voorganger Teddy Roosevelt moest niet zo veel hebben van de jacht. Toen hij een voor hem stiekem vastgebonden en niet te missen beer weigerde neer te schieten, werd hij de beschermheer van beren, die daarna ook in de winkel terechtkwamen als 'teddybeer'.

Andere eigenschappen die een beer worden toegedicht, zijn onbeschoftheid, lomphed en ongemanierdheid. Dat is vooral het geval als men zo'n beer bovendien ongelikt noemt. Dat heeft de beer te danken aan het oude, reeds bij de Romeinen bestaande, volksgeloof dat jonge, pasgeboren beertjes hun fatsoen krijgen doordat de moeder hen als het ware 'in vorm' likt. Dat is niet helemaal juist, maar wel komen berenwelpen heel klein en blind ter wereld, waardoor ze lang zijn aangewezen op de zorg van hun moeder. Meer voor de hand ligt de

veronderstelling dat het ongelikte karakter iets te maken heeft met de manier waarop de beer zijn drang naar honing etaleert. Zo gaat hij weinig kieskeurig om met een bijennest. Hij graait met kracht, maar tegelijk ook met grote behendigheid en een neus voor zoetheid in de holle boom waarin de bijen hun honingraten bouwden.

Berenbont

Toen onze stadhouder Willem III koning van Engeland werd door samen met de bevallige Mary de troon op te eisen van zijn katholieke schoonvader, stelde hij voor zijn paleis een wacht op getooid met mutsen van berenvellen, de zogenoemde bearskin hats. De hoge berenbontmutsen dragen ze nog steeds. Het maakt de mannen 45 centimeter langer. Het is een van de bezienswaardigheden van Londen bij een bezoek aan Buckingham Palace: het wisselen van de wacht. Het is twijfelachtig hoe lang de Britse monarchie dit nog kan volhouden. In 2008 heeft het Britse leger, waar de paleiswacht onder valt, na overleg met dierenrechtenactivisten besloten een alternatief te zoeken voor de mutsen van berenvel. Activisten van de organisatie PETA voerden aan dat het wreed is om Canadese zwarte beren te doden ten behoeve van mutsen. Het ministerie van Defensie zegt synthetische alternatieven te willen overwegen, maar die moeten dan wel van hoge kwaliteit zijn en waterafstotend. We weten niet hoe dit is afgelopen, maar het zou ons niet verbazen als de pr-machine van Buckingham Palace dit achter de schermen heeft stilgehouden en dat iedereen zich nu vergaapt aan namaakbont.

Symboolbeer

De 'beer' is in onze taal en cultuur alom aanwezig. Want de beer kan daarnaast doorgaan voor een mannetjesvarken en voor een put waarin de ontlasting van mensen en vee terecht kwam. Menigeen ziet in erotische fantasieën zichzelf met een geliefde op een berenvel liggen voor een aangenaam knapperend openhaardvuur. De beer op sokken is dan echt los. Maar het werkelijke wonder openbaart zich pas wanneer iemand, op een zeldzaam moment, twee beren broodjes ziet smeren. Gebaseerd op een oud-Hollands kinderlied uit de tijd dat men hier nog werkelijk beren op de weg kon tegenkomen... **H**

Kopzorgen met plekken

Samenstelling - Redactie | Fotografie - Dreamstime

“Een patiënt? Nee, zo noem ik mijzelf echt nooit.” Martin Ceulemans (37) lijkt geen tegenspraak te dulden. “Ik heb psoriasis op mijn hoofd, meer niet. Daarbij weet ik heus wel dat ik mij gelukkig mag prijzen dat de aandoening de rest van mijn lichaam heeft ontzien.” Op de vraag wat de beste therapie is in zijn ervaring, klinkt opnieuw een helder antwoord: “Een goede partner.”

Ceulemans werkt als vertegenwoordiger van een multinational met als werkgebied West-Europa. Hij is dus veel onderweg. “Ik was begin dertig toen ik last kreeg van schilfers op mijn hoofd. Antiroosshampoo hielp niet, en dan ga je uiteindelijk toch maar eens langs de huisarts. Die twijfelde eerst. Tussen seborroïsch eczeem en psoriasis, met een lichte voorkeur voor dat laatste. Voor de zekerheid liet hij de diagnose bevestigen door een dermatoloog in het ziekenhuis. Wat ik toen dacht? Weinig. Het komt voor in de familie van moederskant, dus ik kende de aandoening al een beetje.”

Achterhoofd

“De dermatoloog maakte meteen duidelijk dat echte genezing er niet inzit. Hij zei daarnaast ook dat het goed onder controle te houden is, bij een goede en stelselmatige verzorging. Om de psoriasisplekken te behandelen, moesten eerst de soms dikke schilfers verdwijnen. Die voorkomen namelijk dat de antipsoriasiszalf de hoofdhuid echt bereikt. Ik kreeg cetomacrogolzalf - zonder vaseline - mee. Die tubes zijn spotgoedkoop te krijgen bij elke apotheek.

Volgens mij zit in die zalf geen werkzame stof, en is de enige functie het losweken van de schilfers. Die zalf breng je 's avonds aan. De volgende ochtend was je dan je haren met een speciale shampoo waar koolteer in zit. Zo verdwijnen in ieder geval na een paar dagen vrijwel alle schilfers.”

Ceulemans vervolgt: “Daarna kon ik met een hormoonzalf met corticosteroiden de aangedane plekken behandelen. Door met plastic handschoenen voorzichtig de hoofdhuid in te smeren. Dat viel niet mee, want staande voor de spiegel heb je geen idee hoe de plekken op je achterhoofd eruitzien. Dat deed ik dus puur op mijn gevoel, totdat mijn vrouw zei: ‘Wat zit je daar toch te hannesen. Laat mij dat maar doen.’ Sindsdien doet ze dat trouw, en heb ik eigenlijk ook nauwelijks last meer. Ik moet het wel bijhouden!”

Zijn werk vereist dat hij zich representatief kleedt. “Mijn favoriete kleur voor een colbertjasje is zwart. Juist die kleur is nogal besmettelijk voor de witte sneeuw die de psoriasis op je schouders uitschudt. Nu mijn huid - al jaren - goed wordt bijgehouden, is het echter geen probleem om zwarte pakken te dragen. Als ik echter drie of vier dagen van huis ben, begint het letterlijk weer te jeuken op mijn hoofd. Dan verlang ik weer naar huis, dus...”

Lichtkammen

Tot zover het verhaal van een patiënt. Hoe ziet een dermatoloog psoriasis capitis, zoals het ziektebeeld officieel heet. Die vraag beantwoordt dr. Wim de Kort, als dermatoloog verbonden aan het Amphia Ziekenhuis, Breda: “Een groot deel van de mensen die met psoriasis bij ons komt, heeft ook plekken op het behaarde hoofd. Vandaar dat wij bij iedereen met psoriasis ook het hoofd nakijken. Soms komt psoriasis alleen op het behaarde hoofd voor. Het kan veel last geven, door de afschilfering, dan wel de jeuk. Helaas is de hoofdhuid

een plek die zich moeilijker leent voor smeerzels. Lotions op alcoholbasis zijn handig in het gebruik (maken de haren niet vet), maar helpen veelal onvoldoende omdat ze bijdragen aan uitdroging. Vandaar dat een shampoo een schuim met een sterk bijnierschorshormoon zijn ontwikkeld. Ook daar lukt het niet altijd mee en moet men een vette crème of zalf smeren.”

Hij vervolgt: “Lichttherapie wordt met succes veel toegepast bij psoriasis, maar is op het hoofd lastig uit te voeren, al zijn er wel speciale lichtkammen. Verder kunnen de klachten zo fors zijn dat er soms zelfs medicamenteuze behandelingen als fumaarzuur of methotrexaat voor alleen een hoofdhuidpsoriasis moeten worden ingezet.”

Wie rode, schilferige plekken op de huid heeft, denkt al gauw aan eczeem. Het zou echter ook psoriasis kunnen zijn. Dat geldt vooral voor het ‘probleemgebied’ het behaarde hoofd. Op die plek komt een bijzondere vorm van eczeem voor die erg op psoriasis lijkt, seborroïsch eczeem. Deze huidaandoeningen hebben veel overeenkomsten, maar ook een paar belangrijke verschillen. **H**

Seborroïsch eczeem

Eczeem is een verzamelnaam voor huid-aandoeningen waarbij de huid een ontstekingsreactie vertoont met symptomen zoals jeuk, rode plekken, droge huid en vette schilfers. Bij seborroïsch eczeem zitten de rood-schilferende plekken vooral op plaatsen met veel talgklieren. Dat zijn vooral het behaarde hoofd, tussen de wenkbrauwen, in de plooiën naast de neus, op de kin (baardstreek), achter de oorschelpen, in de gehoorgang en midden op de borst. Het is een veelvoorkomende (2-5% van de bevolking) vorm van eczeem. De lichte vorm - die in de volksmond 'roos' heet - komt nog veel vaker voor. Dit eczeem begint na de puberteit en heeft een wisselend beeld, met rustige periodes en tijden waarin de huidziekte actiever is. Het kan weliswaar een vervelende en soms ontsierende aandoening zijn, maar is volstrekt onschuldig. Deze vorm van eczeem is goed te behandelen, maar kan weer terugkomen na het stoppen van de therapie.

Psoriasis

Psoriasis is ook een rood-schilferende huid-aandoening. De plekken zijn scherp begrensd, hebben een kenmerkende witte schilfering die nog witter wordt na krabben ('kaarsvetfenomeen'). Psoriasis kan op verschillende plaatsen op het lichaam voorkomen. De behaarde hoofdhuid is zo'n plek. Ruim de helft van de mensen met psoriasis krijgt plekken op de behaarde hoofdhuid, vooral langs de haargrens. Is de aandoening alleen daar zichtbaar, dan heet het psoriasis capitis. Plekken op de hoofdhuid kunnen echter ook voorkomen in combinatie met andere vormen van psoriasis, zoals bij psoriasis vulgaris.

Het verschil tussen psoriasis en seborroïsch eczeem zit in de begrenzing van de plekken ten opzichte van de gezonde huid. Bij psoriasis die begrenzing scherp, bij seborroïsch eczeem matig scherp. Verder zijn de schilfers bij psoriasis groter en zitten vaster aan de hoofdhuid. Bij seborroïsch eczeem zijn de schilfers wat vetterig. Bij beide aandoeningen is de schilfering vaak zichtbaar, vooral in donker haar en op donkere kleding.

In deze rubriek kijken we kritisch naar de diverse folders die huidpatiënten gevraagd en ongevraagd onder ogen krijgen. In dit nummer zetten wij het vergrootglas op de website van dermatoloog Jan Mekkes.

Folderpraat

Samenstelling - Redactie / Fotografie - Dreamstime

Wie de woorden 'folder' en 'haaruitval' in Google intikt, krijgt als een van de eerste hits www.huidziekten.nl van dermatoloog Jan Mekkes. Deze site geeft aan de hand van een paar fraaie foto's een mooi overzicht van de belangrijkste vormen van kaalheid en haaruitval. De website van Mekkes geeft goede en nuttige informatie over de mannelijke vorm van haaruitval en kaalheid bij vrouwen. Wij hebben daar weinig op aan te merken. Hierbij een kort overzicht.

De bekendste vorm van kaalheid is die welke mannen ondergaan bij het ouder worden. De medische term daarvoor is alopecia androgenetica. Deze vorm van kaalheid is hormonaal bepaald. Het mannelijk hormoon testosteron, dat het lichaam na de puberteit in grotere hoeveelheid aanmaakt, heeft een remmend effect op de haargroei bovenop het hoofd.

Ook vrouwen kunnen kaal worden op een manier die hierop lijkt. Dat zou mogelijk ook te maken hebben met het testosteron in hun bloed, ook al is die hoeveelheid veel lager dan bij mannen. Het zou gaan om een verhoogde gevoeligheid van de haarfollikel voor dit hormoon. Dat is echter niet zeker. Vandaar dat men liever spreekt van 'haarverlies volgens het vrouwelijk patroon'. Rond het vijftigste levensjaar komt alopecia androgenetica in meer of mindere mate voor bij 50% van de mannen en 30% van de vrouwen. De voorste haargrens blijft bij vrouwen wel intact, maar ze krijgen net als mannen last van een gedeeltelijk kale kruin en dunner haar.

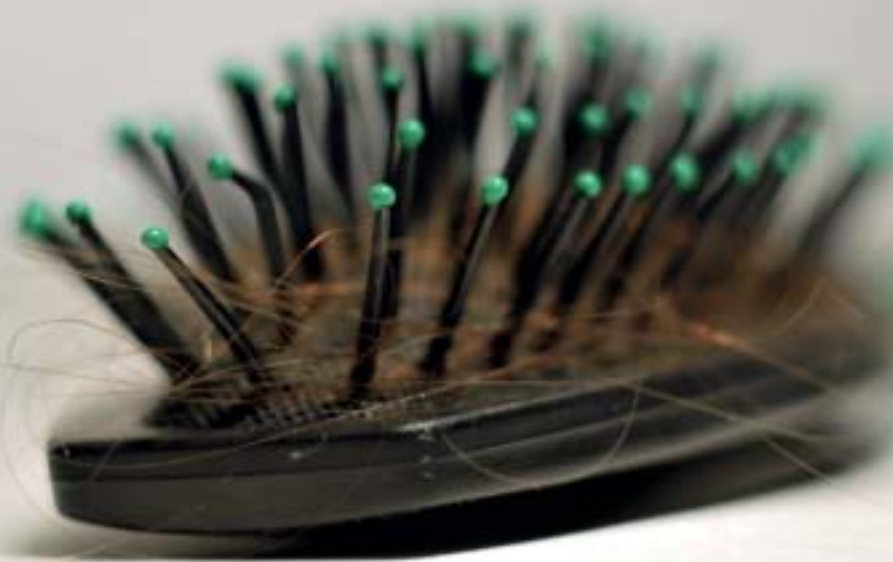
Meestal treedt er een geleidelijk dunner worden van het hoofdhaar op, vaak in de loop van een aantal jaren. Hoe jonger de leeftijd waarop het haarverlies begint, des te erger is het beloop over het algemeen. Het dunner worden van het haar is gewoonlijk het eerst zichtbaar op het voorste deel van het behaarde hoofd (ook omdat het hier meer opvalt).

Müllern Sie Ihr Haar!
Aber nur mit:
Doktor Müller's Haarwuchs-Elixier.
Das garantiert sichere Mittel gegen Haarschwund, Haarausfall u. Kopfschuppen.
Ein durch jahrzehntelanges Studium und praktische Versuche hergestelltes direktes Nährmittel, das durch seine Wachstumserzeugende Wirkung die Haarwurzeln zu neuem Wachstum bringt mit dem garantierten Enderfolg:
Keine Glatze mehr.
Resultate in bildlicher Darstellung:

 Vor dem Müllern.	 nach dreimonatlichem Müllern.	 nach sechsmonatlichem Müllern.	 Vor dem Müllern.	 nach zweimonatlichem Müllern.	 nach viermonatlichem Müllern.
---	--	---	---	--	--

Garantie: Wir bürgen dafür, daß die nicht abgestorbenen oder durch Verhornung der Haut vertrockneten Haarwurzeln durch das Müllern des Haares wieder zu kräftigem Neuwuchs angeregt werden.
Wir zahlen in jedem Fall, wo das Müllern des Haares mit unserm Präparat versagt, das Gold zurück.
Jede Flasche (für 2 Monate ausreichend) trägt den Namenszug der alleinigen Hersteller:
Hier zu haben! Verlangen Sie Gebrauchsanweisung! *Dr. Müller's* Berlin-Lichterfelde I. Preis Mark 3,50

Wellcome Library, London, 1910.
© Creative Commons Attribution only licence CC BY 4.0

In de loop van de tijd breidt het kalende gedeelte zich naar achter uit over de schedel. Het haar op het achterhoofd blijft normaal. Typisch is dat de voorste haargrens meestal gespaard blijft. Helemaal kaal worden zoals mannen, overkomt vrouwen eigenlijk nooit.

Mekkes schat dat 3-6% van alle vrouwen jonger dan 30 jaar er last van heeft. Bij vrouwen ouder dan 70 jaar is zelfs 1 op de 3. De aandoening is medisch gezien volstrekt onschuldig, maar kan psychosociaal veel problemen geven.

Bloedonderzoek naar hormonale afwijkingen is alleen nodig bij aanwijzingen voor teveel mannelijke geslachtshormonen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een onregelmatig menstruatiepatroon, onvruchtbaarheid, ernstige acne ('jeugdpuistjes') op latere leeftijd, of overmatige haargroei op de kin of de bovenlip. Soms doet men bloedonderzoek ook om andere oorzaken van haarverlies uit te sluiten.

Sommige vrouwen zijn tevreden met de geruststelling dat hun haarverlies geen uiting is van een ernstige ziekte en dat complete kaalheid hun bespaard zal blijven. Voor degenen die wel kiezen voor behandeling zijn er enkele mogelijkheden. Maar geen daarvan lost het probleem daadwerkelijk op. Als er weer meer haar bijkomt door de behandeling, dan is dat mooi meegenomen, maar de meeste vrouwen moeten tevreden zijn dat verder dunner worden uitblijft. Zelfs dat lukt lang niet bij iedereen en bovendien duurt de behandeling meestal lang. Stopt men met de therapie, dan is de kans groot dat het haar weer dunner wordt.

Mekkes geeft een opsomming van de mogelijkheden:

- Minoxidillotion zou bij ongeveer 60% van de vrouwen verder dunner worden van het hoofdhaar tegengaan en soms komen er wat meer haren bij;
- Sommige vrouwen hebben baat bij de Diane-35-pil, een hormoon dat werkt tegen het mannelijke geslachtshormoon;
- Haartransplantatie kan het beeld wat verbeteren en kan nuttig zijn voor vrouwen die er veel voor over hebben. Hierbij worden de nekharen verplaatst naar de kale gebieden. Het is een dure en ingrijpende behandeling, uit te voeren door een ervaren dermatoloog of cosmetisch arts;
- Minder ingrijpend zijn de haarcosmetica die het haar een groter volume geven of het haar een andere kleur geven, dat de suggestie van een dikkere beharing wekt.

Journalist Frank van Lonkhuyzen heeft voor het programma RADAR van AVRO/TROS ook e.e.a. uitgezocht (<https://www.radar-plus.nl/article/1049/Haargroeimiddelen-de-zin-en-onzin>). Zijn conclusie luidt: in de strijd tegen alopecia androgenetica zijn finasteride (voor mannen) en cyproteron (voor vrouwen) je belangrijkste bondgenoten.

Van minoxidil is onbekend hoe het precies werkt en het effect gaat verloren zodra je met het gebruik stopt. Stemoxydine laat hier en daar resultaten zien maar kent bijwerkingen. Elixers met biotine (zoals van Jasön) kunnen haaruitval tegengaan en zorgen in elk geval voor dikker en glanzender haar. Het nut van haargroeistimulerende shampoos lijkt nogal dubieus. De laserhelm (een helm met 80 speciale lasers die zouden zorgen voor toename van adenosinetrifosfaat op cellulair niveau) kan effect hebben, maar alleen bij regelmatig gebruik, gedurende drie maanden of langer. Vraag voor het gebruik van medicamenten die invloed hebben op de hormoonhuishouding absoluut advies aan je huisarts. Het is verstandig om de belofte van nieuwe haargroei altijd te wantrouwen.

De slotzinnen van Van Lonkhuyzen zijn eigenlijk nog minder rooskleurig: De term haargroeimiddelen is feitelijk misleidend want houden wat je hebt, is het hoogst haalbare bij de huidige stand van de wetenschap. Medicijnen en smeersels werken het best preventief: hoe eerder je ermee begint, hoe beter. Tegen de tijd dat je doorhebt dat je haardos dunner wordt, ben je al 50% van je haar kwijt. Wantrouw reclames voor kruiden, diëten en therapieën die nieuwe haargroei beloven. Miljoenen mensen verliezen vroeger of later hun haar. Dat is een interessante markt voor de cosmetica-industrie. Er worden wereldwijd miljarden per jaar uitgegeven aan haargroeimiddelen die op het merendeel van de gebruikers geen effect hebben.

Het is jammer dat de maatschappij zo afwijzend reageert op haaruitval en kaalheid bij vrouwen. Daar zijn we natuurlijk zelf ook schuldig aan. Onder andere door, zelfs hier, te beschrijven wat je er allemaal aan kunt doen. Maakt dat mensen gelukkiger? Uiteindelijk nauwelijks of niet. Maar acceptatie van een uiterlijk kenmerk waar andere mensen raar naar kijken, is gemakkelijker gezegd dan gedaan. **H**

Alma
Lasers

WE HEBBEN GEWONNEN!

Soprano ICE

Het beste platform voor laserontharing in 2015

uw distributeur
BLOOMEDICAL
BENELUX NV

www.sopranolasers.nl

Aangenaam kennis met u te maken.

Lilly behoort tot de grotere farmaceutische organisaties ter wereld. We zijn gespecialiseerd in de ontwikkeling van innovatieve geneesmiddelen, die patiënten in staat kunnen stellen om langer, gezonder en actiever te leven.

Als bedrijf willen we echter meer doen. Het positief beïnvloeden van het welbevinden van patiënten en hun kwaliteit van leven is één van Lilly's belangrijkste doelstellingen.

Hierbij zijn integriteit, excelleren en respect onze belangrijkste kernwaarden. Deze waarden staan dan ook centraal in alles wat we doen, nu en in de toekomst.

10 mei
bestaat
Lilly
140 jaar

Lilly Voor meer informatie over Lilly kijk op www.lilly.nl

NL150085

Goed in je vel.

De producten van Klok zijn huidvriendelijk en ecologisch. In de recepturen zijn geen parfums en kleurstoffen toegevoegd. Milieu én de huid worden optimaal gerespecteerd. Deze combinatie in één product maakt Klok uniek!

www.klok-eco.nl

www.klok.nl

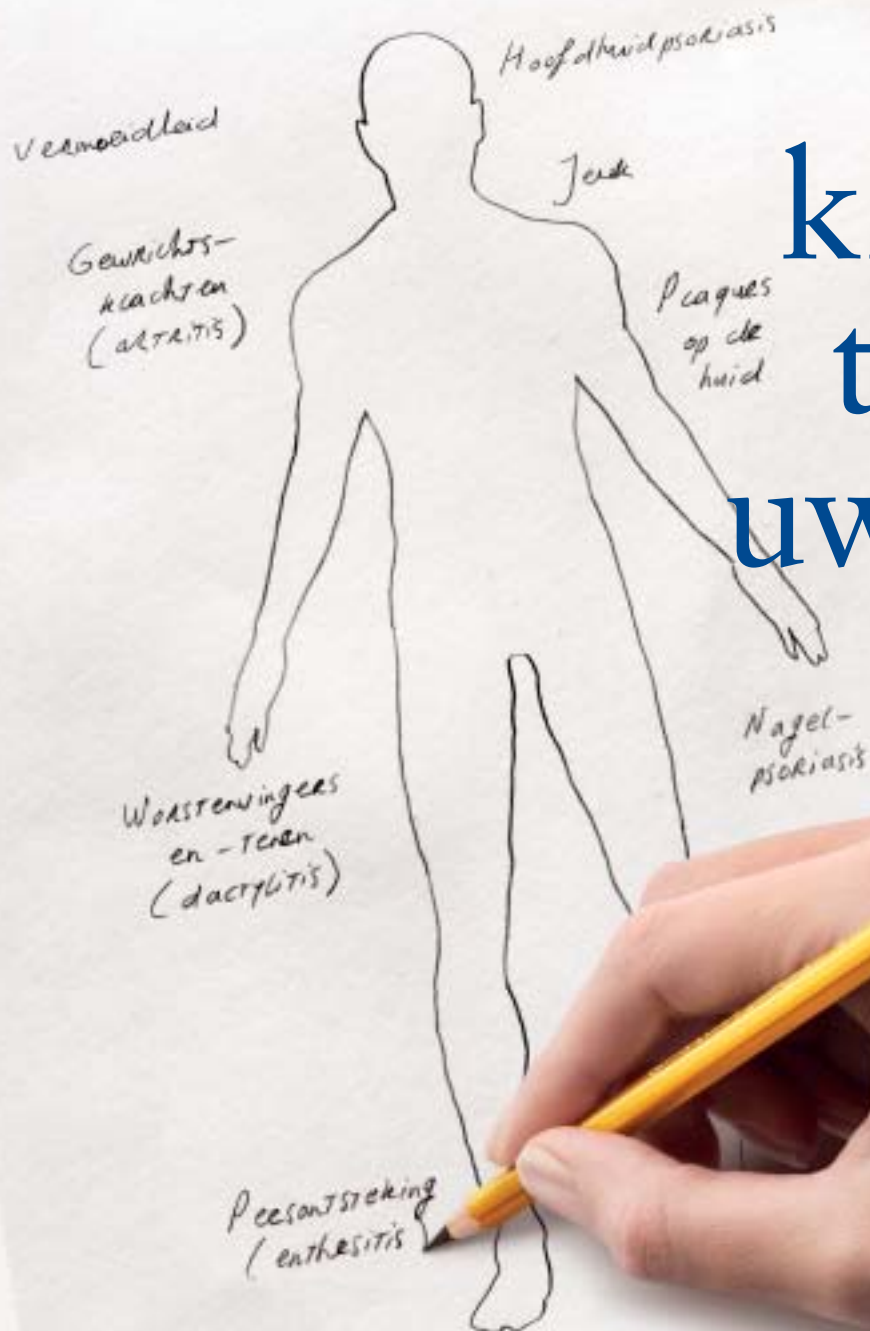
Samenstelling en fotografie - Marjolein Wintzen, dermatoloog VUmc

Een typische plaats voor een mucoïdcyste is aan de basis van de nagel. Deze zachte zwelling bevat een heldere, gelachtige vloeistof en schemert iets door door de huid. Doordat de zwelling drukt op de nagelmatrix (de aanmaakplaats van de nagel), ontstaat er dikwijls een deuk of groeve in dit gedeelte van de nagel. Een mucoïdcyste veroorzaakt meestal geen klachten; behandeling is veelal niet nodig.

Een onychomycose (onycho = nagel, mycose = schimmel), ook wel bekend als 'kalknagel', ziet er meestal uit als een verkleuring en verdikking aan de vrije of achterste rand van een nagel. De nagel op de foto heeft losgelaten aan de voorste rand (proximaal) en laat ook verkleuringen zien: dit past bij een proximale onychomycose. Dit is een zeldzamer variant van nagelschimmel, die vooral voorkomt bij mensen met verminderde afweer door bijvoorbeeld bepaalde medicijnen. De nagel zal na verloop van tijd loslaten, maar na behandeling met antimycotica (schimmeldodende 'pillen') groeit er meestal een gezonde nagel terug.

Welke klachten tekenen uw leven?

Psoriasis en artritis psoriatica zijn geen levensbedreigende ziekten, maar de kwaliteit van uw leven kan er wel door worden verminderd. Dat realiseren wij ons bij Celgene heel goed. Zelfs milde vormen van deze aandoeningen kunnen - naast plaques op uw huid - gepaard gaan met (gewrichts)pijn, peesklasten, jeuk en vermoeidheid. Daarnaast heeft u ook om te gaan met onbegrip van de buitenwereld.

Helaas kunnen ook wij uw aandoening nog niet genezen. Gelukkig zijn er de afgelopen 15 jaar veel nieuwe behandelingen bijgekomen, die u een alternatief kunnen bieden. Voor Celgene is de verbetering van uw kwaliteit van leven een belangrijke graadmeter voor het succes van uw behandeling. Ons advies: neem geen genoegen met alleen het onderdrukken van de meest zichtbare klachten en bespreek uw eventuele andere klachten ook met uw arts.

Ongemak ontleed

Samenstelling - Redactie / Fotografie - Sofie Gombert

Lichaamstaal wordt bezongen door menig kunstenaar. Trots en fier vaak, alsook vol liefde. Maar hoe om te gaan met lichaamstaal als uiting van een ongemakkelijke houding, al dan niet met een aarzeling om contact te leggen? De foto's van Sofie Gombert leggen juist dat ongemak bloot, in fijnzinnige details.

Fotografie betekent voor de 18-jarige Rotterdamse Sofie Gombert de mogelijkheid "te kunnen laten zien wat ik zie. Het voelt als een voorrecht mijn visie te kunnen uiten én die visie te mogen tonen aan anderen." Fotografie is echter niet haar eerste liefde: "Al jaren wilde ik iets met kunst doen, maar helaas ben ik niet zo'n goede tekenaar. Sinds een jaar of drie kwam fotografie als mogelijkheid in beeld, en dat is nu mijn passie."

Houdingen

Sofie studeert Toegepaste fotografie en Beeldcommunicatie aan de Fotovakschool in Rotterdam. Welke studierichting ze uiteindelijk kiest, is nog onduidelijk. Maar alle tekenen wijzen erop dat ze zich vooral interesseert voor mensen, hun gebaren en houdingen, plus de rol van de huid daarbij. "Het tonen van het ongemak dat in dit spanningsveld zichtbaar wordt, dát is mijn wezenlijke doel."

Vanwaar de interesse in mensen?

"Wat mij vooral boeit, is het spanningsveld tussen binnen- en buitenkant. Veel mensen proberen - via hun buitenkant, hun houding dus - op een bepaalde manier over te komen, waar dat vaak lastig te rijmen is met hoe iemand is, de binnenkant dus."

Kan een lichaam liegen?

"Dat kan zeker, al blijft het lastig. Een mens kan zijn ware identiteit lastig omzeilen." Houdingen en gebaren zijn dan ook veelzeggend. "Je merkt het bijvoorbeeld als je mensen dicht op de huid gaat zitten. Ze kunnen zich dan ongemakkelijk voelen, en dat proces uit zich vaak in subtiele en ragfijne details. Ze kunnen ietsje verstarren, de pupillen vernauwen zich, de handen trillen licht, de lichaamshouding wordt ietwat defensiever. De huid reageert mee door te transpireren, te rillen of te verstrakken."

Handwerk

Fascineren emoties je?

Het antwoord komt met enige aarzeling. "Een beetje, en dan vooral indirect, via de houding die iemand aanneemt. Centraal staat in mijn werk het gevoel van ongemak, en dat gaat vaak gepaard met emoties als teleurstelling, verdriet, schaamte, gekwetstheid en onzekerheid. Want uiteindelijk moet je het leven nemen zoals het zich voordoet."

Afb. 1 "Handen zijn, net als de huid zelf, het afweermiddel van het lichaam. Veel mensen weten niet wat ze met hun handen moeten doen, waar ze die moeten laten. Daarom zijn handen bij uitstek lichaamsdelen die verraden hoe iemand zich voelt."

Daar moet je mee leren leven, want het opkroppen van woede of opeenstapelen van schaamte, dat werkt niet. Daarom is berusting een mooie emotie omdat die de balans terugbrengt.”

In die woorden schetst ze haar grondhouding als fotograaf. Ze registreert vanaf de zijlijn hoe mensen een houding zoeken in het leven. Ze toont dit als het ware indirect, namelijk door de sporen van emoties vast te leggen in lichaamshoudingen. En dan vooral aan de handen, want “handen verraden zoveel.”

Gaan mensen verstandig om met hun huid?

“Het kan beter. Het is maar net wat je zelf wilt. Als je rookt, accepteer je dat je huid verslechtert. Uiteindelijk krijg je daar spijt van, maar dan is het te laat.” Over de relatie tot haar eigen huid reageert ze terughoudend: “Lange tijd voelde ik mij wat onzeker over mijn huid. Ik heb wat last van acne, maar dat is niet de hoofdoorzaak. Het ging om de totaalbeleving van mijn huid. Jarenlang heb ik die onzekerheid letterlijk bedekt met make-up. Dat doe ik echter steeds minder...” **H**

Afb. 2 “Ik kwam te dicht bij hem. Hij vond dat onaangenaam.

Die spanning zie je terug in de dikke ader in de nek en het gespannen nekvel.

Verder is goed zichtbaar hoe kwetsbaar die jongen is.”

2

Afb. 3 "Zichtbaar is het gevoel van kwetsbaarheid, alsook rust, in zichzelf gekeerd zijn plus het ongemak. Al heeft hij in deze foto met alles vrede. Hij vouwt zich als ware op in zichzelf."

Hidradenitis suppurativa onder de loep

Samenstelling - Redactie | Fotografie - Dreamstime

Het gebeurt niet vaak in de dermatologie dat twee onderzoekers op hetzelfde onderwerp in hetzelfde jaar promoveren. Maar dit jaar gebeurde het. In Groningen promoveerde Ineke Janse en in Rotterdam Inge Deckers op hidradenitis suppurativa. Dat is geen toeval.

Sinds enkele jaren is er een geneesmiddel op de markt waar een beperkte groep mensen met deze chronisch invaliderende ziekte daadwerkelijk baat bij heeft. Daardoor is er veel meer aandacht voor deze ziekte, die bij veel mensen onbekend is, maar die veel leed met zich meebrengt. Er is geld voor onderzoek en patiënten die zich tot nu toe 'verstopten', weten nu de weg te vinden naar de dermatoloog.

Ziektelast

Ineke Janse deed onderzoek naar de ontstaanswijze, de ziektelast en de chirurgische behandeling van hidradenitis en Inge Deckers richtte haar aandacht vooral op het klinische beeld. Wat is hidradenitis? Het ziektebeeld kenmerkt zich door telkens terugkerende ontstekingen in de oksels en de liezen, met grote rode, op steenpuisten lijkende, pijnlijke bulten. In ernstige gevallen doen ook het vulva-gebied, het scrotum, de billen en de bilnaad mee. Ook breidt het zich soms uit (vooral bij overgewicht) in de huidplooiën onder de borsten en op de buikhuid.

De ontstekingen keren vaak terug omdat onder de huid met pus gevulde holten (cysten) en zelfs samensmeltende cysten (sinussen) kunnen ontstaan. De verschijnselen van hidradenitis (bulten, abscessen, sinussen en contracturen) geven veel pijn, ongemak en schaamte.

Hidradenitis komt veel voor: ongeveer bij 1% van de bevolking. De ziekte ontstaat vaak na de puberteit en vrouwen hebben deze ziekte driemaal zo vaak als mannen. Bij zo'n 30-40% treedt na verloop van tijd enige verbetering op, maar bij anderen blijven de huidafwijkingen onverminderd aanwezig of verergeren zelfs. Factoren die verband houden met hidradenitis zijn familiale belasting, een lage sociaal-economische status, overgewicht en roken. Stoppen met roken en afvallen hebben dan ook een gunstig effect op hidradenitis.

Onderdrukken

Doordat de oorzaak van hidradenitis grotendeels onbekend is, kan de ziekte niet worden genezen. Veel mensen met hidradenitis zijn depressief en schamen zich, waardoor hun kwaliteit van leven sterk verminderd kan zijn. Ze lopen er bepaald niet mee te koop. De ziekte wordt niet altijd herkend, waardoor het soms jaren duurt voordat de diagnose duidelijk is.

Beide onderzoekers keken naar de relatie tussen ontstekingsziekten van de darmen (ziekte van Crohn en colitis ulcerosa, samen IBD genoemd) en hidradenitis. Ineke Janse ging uit van een groep patiënten met IBD en onderzocht hoe vaak deze mensen ook hidradenitis hadden, terwijl Inge Deckers het precies andersom benaderde. In een groep patiënten met hidradenitis ging zij na hoe vaak deze mensen ook last hadden van IBD. Ineke Janse nam waar dat hidradenitis in de groep IBD-patiënten veel vaker voorkwam (10%) dan in de gezonde populatie (1-4%). Dat gold vooral voor vrouwen die rookten en overgewicht hadden.

Inge Deckers vond dat IBD vaker voorkwam bij patiënten met hidradenitis (namelijk 3,3%).

De behandeling richt zich op het onderdrukken van ontstekingen en verwijderen van chronisch ontstoken weefsel door operatieve ingrepen. De klassieke 'deroofingstechniek' is momenteel de meest geaccepteerde methode voor de behandeling van hidradenitis. Bij deze techniek worden de sinussen ingespoten met verdovingsvloeistof.

Vervolgens wordt het 'dak' van de holte in de huid weggebrand. De bodem van de sinus (die ook met huidepitheel is bedekt) fungeert dan als nieuw huidoppervlak.

Uitkomsten

De twee promovendi werken sinds mei allebei aan het UMC Groningen. Wat zijn naar hun mening de belangrijkste uitkomsten van het promotieonderzoek? Deckers: "Dat HS een chronische en ernstige ziekte is die al op de kindertijd kan ontstaan en dat er veel meer bij komt kijken dan puur de ontstekingen zelf. Patiënten hebben een hogere kans op chronische darmontstekingen en de invloed op het leven van patiënten is enorm. Verder heb ik een overzicht gemaakt van alle geneesmiddelen die beschreven zijn voor HS en helaas is er tot op heden geen enkel genezend medicijn voor HS. Alleen opereren, waarbij het belangrijk is dat alle onderhuidse gangetjes worden weggesneden, kan de ziekte voor langere tijd rustig maken."

Janse richtte zich allereerst op de ontstaanswijze van de ziekte, om vervolgens te focussen op de associatie tussen inflammatoire darmziekten en HS. "De uitkomsten leren ons dat de ziekte van Crohn bij patiënten die ook HS hebben, agressiever behandeld moet worden.

Stoppen met roken en afvallen hebben een gunstig effect op hidradenitis.

Ook ondersteunt deze studie het belang van multidisciplinair behandelen. In het UMCG werken we als dermatologen daarom nauw samen met de maag-darm-leverartsen.”

Welk deel van de onderzoeksresultaten vinden jullie het meest opzienbarend?
Deckers: “Het meest opzienbarend vond ik de resultaten dat 22 jaar nadat de diagnose gesteld is 60% van de patiënten nog steeds ontstekingen had. Gelet op de relatie met roken en lichaamsgewicht, wijst alles erop dat het aanpassen van de levensstijl (stoppen met roken en afvallen) mogelijk kan bijdragen aan het verbeteren van de klachten bij HS.”

Janse vult aan: “We ontdekten dat kwaliteit van leven en seksuele gezondheid sterk verstoord zijn bij HS. Vooral bij vrouwen en patiënten die HS op oudere leeftijd kregen, was de seksuele gezondheid vermindert. We concludeerden dat seksuele gezondheid vaker ter sprake zou moeten komen in de spreekkamer. Daarnaast gaven we artsen het advies patiënten met HS waar nodig te verwijzen voor psychologische ondersteuning.”

Enorme impact

De promovendi zijn eensgezind over wat hen het meest heeft geraakt in het contact met HS-patiënten: de grote invloed van de ziekte op het dagelijks leven. Deckers: “Patiënten met HS hebben niet alleen een lagere kwaliteit van leven en slechtere seksuele gezondheid, maar ook een lagere socio-economische status. Uit onderzoek bleek dat zij in gemiddeld goedkopere huizen wonen en lagere inkomens hebben dan patiënten met andere huidziekten, zoals psoriasis en eczeem.” Janse knikt: “De impact die HS kan hebben, is enorm. HS veroorzaakt niet alleen lichamelijke klachten, maar kan ook gepaard gaan met schaamte, depressieve gevoelens en werkverzuim. Soms komen deze patiënten in een isolement terecht.”

Gaan biologicals het perspectief van patiënten drastisch veranderen?

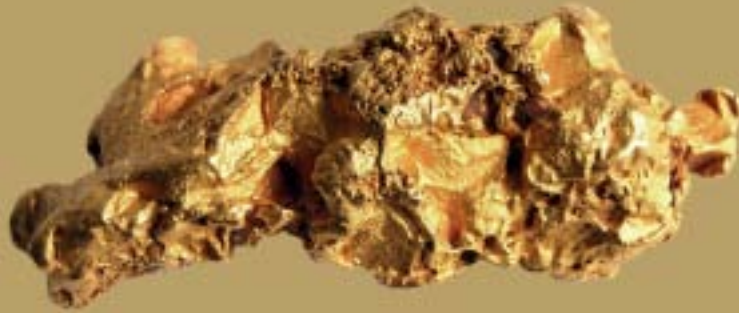
Janse en Deckers in unisono: “Laten we het hopen. Helaas zijn de biologicals die tot nu toe geprobeerd zijn bij HS geen van alle genezend. Bij een bepaalde groep patiënten kunnen ze de klachten zeker onderdrukken, maar vaak zijn er nog steeds operaties nodig om de ziekte echt rustig te maken. Verder werken biologicals helaas niet voor alle patiënten met HS. Het is daarnaast belangrijk om te beseffen dat het erg dure geneesmiddelen zijn die niet altijd worden vergoed. Gelukkig zijn er ook patiënten die goed reageren op de relatief goedkopere middelen. Maar vergis je niet, biologicals zijn best zware medicijnen. Ze onderdrukken het afweersysteem, waardoor men vatbaarder is voor infecties, en vrouwen die zwanger willen worden of dat al zijn, mogen deze medicijnen niet nemen.” **H**

Twee patiëntverhalen die de promovendi zijn bijgebleven.

Inge Deckers: “Een jongeman met een zeer ernstige HS schaamde zich zo erg voor zijn ontstekingen dat hij zich niet durfde uit te kleden waar zijn vriendin bij was. Toen wij hem voor het eerst zagen, zat hij thuis omdat hij zijn werk niet meer kon doen door de grote en pijnlijke ontstekingen. We zijn ruim een jaar bezig geweest, waarbij we meerdere geneesmiddelen geprobeerd hebben en hij een aantal keren grote operaties onderging, maar uiteindelijk kregen we de ontstekingen veel rustiger. Hij kon hierna weer full-time aan het werk en na vele gesprekken met patiënt en zijn partner durfde hij zich uiteindelijk ook weer uit te kleden in haar bijzijn.”

Ineke Janse: “Op ons hidradenitisspreekuur zag ik onlangs een jongen van midden 20 terug die sinds zijn puberteit zowel medicamenteuze als chirurgische behandeling kreeg voor HS. HS had een grote impact op zijn leven: door de ziekte en de vele ziekenhuisbezoeken had hij geen opleiding afgerond en bracht bij zijn dagen door op de bank. Dit bracht veel somberheid met zich mee. Gelukkig had hij een lieve vriendin met wie hij, ondanks de ontsteking in het onderbroekgebied, seksueel actief was. Vanwege de pijn kwam hij jarenlang in trainingsbroeken op het spreekuur. Bij het laatste consult verscheen hij opeens in een spijkerbroek en vertelde hij dat hij van plan was opnieuw een opleiding te gaan volgen! Het intensieve behandeltraject had zijn vruchten afgeworpen en dit gaf wederzijds heel veel voldoening.”

Goudkoorts

Samenstelling - Jannes van Everdingen
Fotografie - Wikimedia Commons, Dreamstime

Het ideaalbeeld van de hedendaagse man en vrouw is een gebronsde, bijna goudkleurige huid. Het woord zit ook verstopt in onze oude muntheenheid de 'gulden', waarbij het oorspronkelijk 'van goud' betekende. Dat gebruiken we nog in woordcombinaties als 'de gulden regel' en 'de gulden snede', waar vroeger het oog van God op rustte.

De ochtendstond heeft goud in de mond. Zo zien veel mensen de dag als zij ontwaken, althans spreekwoordelijk.

Wat de primitieve mensen uit de oertijd deden met de eerste goudklompjes die zij vonden, kunnen we slechts gissen. Het meeste goud ligt verborgen tussen dikke lagen steen. Het is er niet zomaar uit te halen; men moet het eruit hakken. Daar hadden mensen weer gereedschap van andere metalen voor nodig. Goud als delfstof is dan ook niet ouder dan brons en ijzer.

Vindplaatsen

Dat goud al heel lang in zwang is, is bekend van grafheuvels uit gebieden rond de Middellandse Zee en de Zwarte Zee.

Op een Egyptisch kleitablet uit de tijd van Menes, een van de eerste faraos (rond 3000 voor Christus), staat vermeld dat één deel goud evenveel waard is als tweeënhalf deel zilver. Dit is dan ook meteen de oudst bekende bron van de waarde die men aan goud en zilver toekende. Bij de Egyptenaren was goud een symbool van eeuwigheid omdat de kleur hen aan het licht van de zon en de god Ra deed denken en het bovendien niet kon slijten. De maskers en de sarcofagen van de faraos werden met goud afgedekt. Daar is weinig van over. Grafrovers gingen er met de buit vandoor.

Een uitzondering vormt het in 1922 ontdekte graf van Toetanchamon. Ook het in 1972 ontdekte grafveld van Varna (Bulgarije), dat dateert van circa 4600 voor Christus, bevat nog veel gouden, deels onontdekte, sieraden, waarschijnlijk de oudste ter wereld.

Goud heeft niet alleen een belangrijke decoratieve waarde, maar kent ook monetaire, industriële en medische toepassingen. Ook in de schilderkunst is goud een geliefd onderwerp.

1

Afb. 1 Danaë is een figuur uit de Griekse mythologie. Volgens een Romeinse dichter werd ze opgesloten in een bronzen kerker na een profetie dat haar eerstgeborene uiteindelijk haar vader zou doden. Zij mocht niet zwanger worden, maar dat gebeurde toch. Danaë werd bezwangerd door Zeus in de gedaante van een gouden douche. Geschilderd in 1603 door Hendrik Goltzius (1558-1617). Olieverf op doek. Formaat: 174 x 200 cm. Los Angeles, County Museum of Art.

Afb. 2 Een blootgelegd skelet bedekt met gouden sieraden in het grafveld van Varna (Bulgarije).

2

Decoratief

De zachtheid maakt goud echter zowat onbruikbaar voor edelsmeden. Vandaar dat legering nodig is om het goed te kunnen verwerken in juwelen en sieraden. Om er juwelen van te maken, kan men goud met verschillende metalen mengen, zonder dat de kleur ingrijpend verandert of het metaal uiteenvalt.

De bekendste vormen zijn witgoud, geel goud en rood goud. Witgoud is een legering van goud met palladium of nikkel. Geel goud en rood goud zijn beide legeringen van goud met zilver en koper: hoe meer zilver, hoe geleer; hoe meer koper, hoe roder het goud.

Monetair

Vanwege de zeldzaamheid en duurzaamheid zijn goud en zilver eeuwenlang gebruikt als betaalmiddel. Zo vormden goud en zilver ook de soldij voor de Romeinse soldaten.

Gedurende de middeleeuwen was de prijsverhouding tussen goud en zilver tamelijk stabiel, maar in de 16e eeuw nam het aanbod van zilver sterk toe, waardoor dit ten opzichte van goud aan waarde begon te verliezen. Het bankwezen ontstond toen gedeponerd goud of zilver van de ene naar de andere rekening moest overgaan. Goud overleefde in de loop der tijden al vele recessies. In tijden waarin de economie slecht draait - zoals nu -, vallen veel mensen terug op goud als bron van investering of belegging.

De zuiverheid van goud voor sieraden wordt gemeten in karaat; zuiver goud is 24 karaat. Veelvoorkomende zuiverheidsgraden in Nederland zijn 14 karaat (58,3% goud), 18 karaat (75%) en 22 karaat (91,7%). Een ezelsbruggetje is om 1 karaat als 4% zuiver goud te benaderen.

Afb. 3 Vrouw van een etnische groep in het noorden van Vietnam, 'de Lu'. Ook daar zijn gouden bandkroontjes erg populair.

Afb. 4 Shirley Eaton als Bondgirl, bedekt met goudverf in Goldfinger.

3

Medisch

In bepaalde culturen heerst de overtuiging dat de pure aanraking van fysiek goud invloed heeft op je geestelijke en lichamelijke gezondheidstoestand. De Inca's geloofden dat het aanraken van goud de beste methode was om depressies te bestrijden. En in onze contreien is lang gedacht dat goud beenzweren kon genezen. Ook is het toegepast bij tuberculose, syfilis en reumatoïde artritis.

Dat laatste gebeurt nog steeds. Dan betreft dan niet puur goud, maar een verbinding waar goud in zit, zoals aurothiomalaat en auranofine. Daar maakt men dan pillen en injectievloeistoffen van. Deze goudverbindingen brengen de reuma tot rust en verminderen daarmee de pijn en stijfheid in gewrichten. Helaas hebben ze vrij veel bijwerkingen, zoals een blauwgrijze verkleuring van de zonbeschenen huid, haaruitval, blaasjes in de mond, ontsteking van de dikke darm, eiwitverlies in de urine en nog meer. Kortom, middelen die je niet zomaar kunt gebruiken.

Goud wordt ook toegepast als herkenningspunt bij bestralingen, bijv. bij prostaatkanker. Daarmee kan men precies zien waar de tumor zit als men de prostaat bestraalt.

Goud voor huidziekten

Er is in de dermatologie nog een aantal aandoeningen waarbij men goud als medicijn hanteert, zoals lupus erythematosus en pemphigus vulgaris. Dat zijn ernstige ziekten waarbij vroeger van alles werd geprobeerd, maar de slotsom is toch niet zo positief. De American Academy of Dermatology (1996) en de British Association of Dermatologists (2003) reserveren goud alleen voor zeldzame gevallen.

Hoewel goud bij de behandeling van een groot aantal ziekten is toegepast en er aanvankelijk met enthousiasme over werd gepubliceerd, bleef het gebruik in de dermatologie beperkt. Het is vervangen door betere medicijnen met minder bijwerkingen en het is niet waarschijnlijk dat het ooit nog een comeback zal maken.

Gouden tanden

Goud wordt ook nog veel gebruikt in de tandheelkunde bij het maken van kronen. Een kroon is een nieuwe kap over een kapotte tand of kies. Vroeger waren kronen meestal van goud en porselein. Een nadeel daarvan was de vaak niet erg natuurlijke witheid, met soms een doorschijnend gouden randje. Tegenwoordig is het mogelijk volledig tandkleurige kronen te maken van aluminiumoxide of zirkonium.

Daaroverheen bakt men gewoonlijk nog een laagje porselein. Goud in de mond is heel gezond gebleken, maar niet meer zo populair als vroeger.

Vooraf in de Surinaamse en Antilliaanse cultuur zijn de gouden bandkroontjes vrij populair. Bandkroontjes zijn hulsjes die een beetje om je tanden heen worden gevouwen. De kroontjes zijn berucht vanwege de gaatjes en de tandvleesontsteking die je daardoor kunt krijgen als het onder het tandvlees uitkomt. **H**

4

Smeren, kleren, weren

Hoewel april zacht begon, is deze maand, net als maart, vrij koud gebleven. Eind april kwam de temperatuur vrijwel nergens nog boven de 10 graden uit. Het was bijna een graad kouder dan afgelopen december (een maand die overigens heel zacht verliep). Ook de zon liet zich in april nauwelijks zien. Toen kwam mei. Ook die maand begon koud, maar in de loop van de eerste week schoot het kwik omhoog en het lange weekend na Hemelvaartsdag-Bevrijdingsdag werd gevierd met veel zon en zomerse temperaturen. KWF had voor die omslag een persbericht klaarliggen waarmee het fonds zijn zoncampagne 'Smeren, kleren, weren' startte. Met de slogan 'Bijna 1 op 7 kinderen al eens ernstig verbrand geweest' riep KWF Kankerbestrijding iedereen op zich goed te beschermen tegen de zon.

Uit recent onderzoek van TNS NIPO, uitgevoerd in opdracht van KWF Kankerbestrijding, blijkt dat 90 procent van de ouders zegt er alles aan te doen om hun kinderen niet te laten verbranden. Toch heeft bijna 1 op de 7 Nederlandse kinderen van 4-11 jaar al eens een ernstig verbrande huid gehad (felrode huid met eventueel blaren). Als reden om kinderen (4-11 jaar) niet altijd in te smeren, noemt 50% van de ouders dat ze hier niet altijd aan denken. Vaak ook omdat ze geen zonnebrandcrème bij zich hebben. Ernstige verbranding in de jeugd geeft een verdubbelde kans op melanoom op latere leeftijd. Hoe bescherm je jezelf en je kinderen optimaal? Door goed te smeren, bedekkende kleren aan te trekken en soms de zon te weren. Zie voor tips <https://www.kwf.nl/preventie/Zon-verstandig/Pages/smeren,-kleren,-weren-.aspx>. **H**

© Dreamstime

Psoriasis of Vitiligo?

Uw lichtbehandeling kan ook thuis!

- behandeling thuis in uw eigen omgeving
- geen wachttijden, reistijd of reiskosten
- behandeling wordt op afstand door uw dermatoloog gevolgd

Informeer naar de mogelijkheden: T 030 669 21 11

In Nederland gaan nog steeds mensen dood aan aids

Samenstelling - Jos Overbeeke

Veel mensen zien aids in Nederland niet als een probleem. De ziekte is toch goed behandelbaar? Ja, de vooruitzichten zijn veel beter dan 20 jaar geleden, maar dit maakt ook dat mensen vaker onveilig zijn gaan vrijen. Met een toename van seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) tot gevolg. We nemen twee soa's onder de loep. Aids, nog steeds gevaarlijk, en chlamydia, de meest voorkomende.

Soa's worden vaak gezien als iets van jongeren. Die zijn vooral bezig met hun seksuele plezier, beseffen niet dat onveilig vrijen riskant is of ze bagatelliseren de mogelijke gevolgen. Jongeren zien een soa als een voorbijgaande kwaal, die korte tijd wat pukkels of ander ongemak kan geven, maar snel weer overgaat, eventueel geholpen door een zalfje of een prik.

Geslachtsziekten kunnen echter wel degelijk ernstige gevolgen hebben. Aan aids gaan in Nederland nog steeds mensen dood. In 2013 waren dat er 124, van wie de helft mannen die seks hadden gehad met andere mannen. In hetzelfde jaar waren er in Nederland ruim 9000 aidspatiënten bekend - met 155 nieuwe gevallen - en 22.000 mensen met een hiv-infectie, aldus het RIVM.

Andere soa's zijn dan misschien niet dodelijk, ze kunnen wel blijvende en vervelende gevolgen hebben. Chlamydia kan een ontsteking van de eileiders veroorzaken. Als die te laat of niet behandeld wordt, kan de vrouw jarenlang buikpijn krijgen of onvruchtbaar worden. Dat laatste gebeurt jaarlijks zo'n duizend keer.

Levenslange gevolgen

Tegen herpes genitalis bestaat geen effectief medicijn. Wie eenmaal besmet is geraakt, draagt het virus voor altijd met zich mee. Dit betekent dat hij of zij weer anderen kan besmetten, want een condoom houdt het virus niet altijd tegen. Een besmetting heeft dus levenslange gevolgen voor iemands seksleven.

Herpes genitalis geeft een branderig gevoel bij het plassen en soms vaginale afscheiding.

In 2013 werd de diagnose 612 keer gesteld, en volgens het RIVM is dit een forse onderschatting van de werkelijke omvang.

Het aantal mensen dat zich laat testen op soa - bij de huisarts of bij één van de Centra voor Seksuele Gezondheid - blijft stijgen. En het percentage bij wie vervolgens een soa wordt vastgesteld, neemt toe. Mensen bij wie een soa wordt geconstateerd, hebben ook vaker meer dan één soa.

Soa's komen vooral voor bij enkele groepen met een hoog risico: mannen die seks hebben met mannen (MSM, in het jargon), sommige allochtone groepen, prostituees en jongeren. Deels overlappen deze groepen elkaar, bijvoorbeeld als het gaat om allochtone, homoseksuele mannen, voor wie het moeilijk kan zijn om voor hun geaardheid uit te komen.

Een chlamydia-infectie kan een vrouw onvruchtbaar maken.

Aids

De dramatische verschijning van aids, begin jaren 80, vond plaats bij homoseksuele mannen, en nog steeds vormen zij de grootste groep onder de aidspatiënten en hiv-geïnfecteerden: zo'n 50 procent. Ook andere soa's - zoals gonorrhoe en syfilis - komen relatief vaak bij hen voor.

Jaarlijks worden 700 MSM geïnfecteerd met hiv, aldus Soa Aids Nederland. De huidige medicatie kan het uitbreken van aids weliswaar voorkómen, maar het virus verdwijnt nooit helemaal uit iemands lichaam. Ook hier gelden de gevolgen van een infectie dus levenslang.

Omdat het aantal van 700 jaarlijkse besmettingen maar niet wil dalen, roept Soa Aids Nederland homoseksuele mannen op niet alleen veilig te zijn bij het vrijen, maar zich ook tijdig te laten testen. Want een infectie met hiv heb je niet altijd in de gaten, terwijl je anderen dan wel kunt besmetten. De nieuwe aanpak is mogelijk doordat een hiv-infectie tegenwoordig eerder op te sporen is dan vroeger.

Deze aanpak kan mogelijk ook de frequentie van andere soa's bij homoseksuele mannen terugdringen.

Waar het gaat om hiv en aids, vormen allochtonen, zowel mannen als vrouwen, een tweede groep met een hoog risico. Volgens een proefschrift uit 2010 waren 5500 van de toen 21.500 hiv-positieve personen afkomstig uit de Afrikaanse landen die ten zuiden van de Sahara liggen of uit het Caribische gebied. De helft van hen was niet op de hoogte van zijn of haar infectie.

Hetzelfde proefschrift, van epidemioloog Maaik van Veen, laat ook de gevaren van prostitutie zien - voor de prostituee én voor de prostituut. Naar schatting 2 procent van de vrouwelijke prostituees in Nederland is geïnfecteerd met hiv, en slechts een derde van hen is op de hoogte van hun infectie, schrijft Van Veen. Vermoedelijk telt Nederland zo'n 20.000 prostituees, dus zo'n 400 van hen zouden besmet zijn. Infecties komen vooral voor bij de transgenders en drugsverslaafden onder hen. Prostituees krijgen het advies zich eens per

drie maanden op soa's te laten controleren, maar ze zijn dit niet verplicht. Dit, gevoegd bij het feit dat er regelmatig gemeenschap plaatsvindt zonder condoom én dat condooms vaak scheuren, maakt dat prostitutie voor beide partijen een riskante bezigheid is.

Chlamydia

Chlamydia is de meest voorkomende soa. Volgens Soa Aids Nederland zijn er jaarlijks naar schatting 60.000 nieuwe infecties, waarvan slechts een minderheid wordt ontdekt.

De verspreiding van chlamydia vertoont een ander beeld dan sommige andere soa's: de ziekte komt vooral voor bij jongeren en dan met name heteroseksuele. In 2003 werd geschat dat 2,1 procent van de jongeren tussen 15 en 29 jaar besmet is met chlamydia, en het aantal vastgestelde gevallen is sindsdien alleen maar gestegen. Bij personen uit de Nederlandse Antillen en Aruba zijn de percentages opnieuw hoger dan bij autochtonen. Chlamydia, veroorzaakt door een bacterie, is zeer besmettelijk, maar geeft niet altijd klachten. Op deze manier kan iemand de bacterie dus ongemerkt doorgeven aan anderen.

Een goede manier om de groei van het aantal chlamydia-infecties tot staan te brengen, is nog niet gevonden - hoewel veel jongeren zich gratis kunnen laten testen.

Tussen 2008 en 2010 vond op advies van de Gezondheidsraad in drie regio's - Amsterdam, Rotterdam en Zuid-Limburg - een chlamydia-screening plaats. Weliswaar kwam hiermee een flink aantal infecties aan het licht, maar er waren ook twijfels over de kosten-batenverhouding van het onderzoek. De screening kreeg geen vervolg. **H**

Wear Plastic, It's Fantastic.

Bron: www.thefreshquotes.com/hiv-aids-quotes-aids-awareness-slogans/

Van het concert des levens...

Samenstelling - Just Eekhof, huisarts in Leiden, namens het Nederlands Huisartsen Genootschap | Fotografie - Wim Opstelten

Vandaag heb ik maar één visite. Meestal zijn het er ongeveer 2 of 3, soms ook 6. Oude mensen of mensen die zo ziek zijn dat ze niet naar de praktijk kunnen komen. Het is een bijzonder element van het vak omdat je mensen in hun eigen omgeving ziet.

De visite is bij meneer Connery, een 93-jarige man die oorspronkelijk uit Schotland komt. Hij woont al tientallen jaren in Leiden en spreekt soms Nederlands met een prachtig accent en soms Engels. Ik moet vandaag komen omdat hij pijn rechts op de borst heeft. Wanneer ik op de deurbel druk, gebeurt er niets. Ik kijk door het huis en zie hem met de rollator door de kamer schuifelen. Als ik op het raam klop, kijkt hij verschrikt op.

Als uiteindelijk de deur opengaat, excuseert hij zich. Zijn hoortoestel stond uit: 'batteries get low so fast nowadays'. Wanneer het hoortoestel weer functioneert en hij op zijn stoel zit, begint hij over een brandende pijn rechts op de borst bij het ontwaken. Bij onderzoek zie ik niets. Bij aanraking is de huid pijnlijk. 'What is it?', vraagt hij. Ik kan het nu niet met zekerheid zeggen. Het zou gordelroos kunnen zijn. Dan moeten er morgen rode plekjes zitten en blaasjes komen. Ik geef hem pijnstilling en vraag hem morgen terug te bellen.

De volgende dag blijkt het inderdaad gordelroos te zijn. Ik ga weer langs om te kijken en uitleg te geven. Bij meneer Connery is het een strook onder zijn rechter borst.

Gordelroos wordt veroorzaakt door het varicellazoster-virus, het virus dat kinderen waterpokken bezorgt. De aandoening is vooral erg pijnlijk en kenmerkt zich door rode blaasjes, vaak met helder vocht. Het heet gordelroos omdat het zich verspreidt via zenuwen naar het bijbehorend huidgebied. Een strook van enkele centimeters van de rug naar voren, die lijkt op een riem of gordel. Bij ouderen is de pijn berucht die na de gordelroos nog maanden kan aanhouden, de zogenoemde postherpetische neuralgie. Ik hoop dat dat hem bespaard blijft.

Wanneer ik wegga, praat ik nog even met hem bij de voordeur. In de hal hangen veel tegeltjes. Ik vind het leuk en bekijk zijn collectie. Hij wijst naar één tegeltje met zijn favoriete spreuk. "Worries are like breadcrumbs in the bed; the more you wiggle, the more they scratch." Een spreuk waar hij nu wel houvast aan heeft.

Twee maanden later moet ik weer een visite bij hem maken. Helaas kreeg hij toch veel pijn in het gebied waar de gordelroos zat. Met moeite lukt het met pijnstillers om de pijn dragelijk te houden. Ik moet dan denken aan een ander tegeltje dat ik in zijn hal zag hangen: 'van het concert des levens heeft niemand een program'. De pech die je overkomt, kan je maar beter niet van te voren weten. **H**

SHAMPOO DIE HET MICROBIOOM HERBALANCEERT VERWIJDEERT 100% VAN DE ZICHTBARE ROOS*

DERCOS ANTI-ROOS SHAMPOO MET SELENIUM DS

FORMULE

- [Seleniumdisulfide] dermatologische referentie omwille van zijn schimmelwerende eigenschappen
- [Tocopherol] anti-oxidante eigenschappen
- [Salicylzuur] keratolytische eigenschappen
- [Ceramide R] beschermende eigenschappen

DOELTREFFENDHEID

- Herbalancing van het microbiom**
- Verbetering van de talgsamenstelling**
- Verbetering van de barrièrefunctie (vermindering transepidermaal waterverlies)***
- Vermindering van roos en gevoel van jeuk***
- Anti-terugkerend effect van roos tot 6 weken na stopzetting***

COSMETICITEIT

- 2 op 3 verkiest het parfum van Dercos anti-roos shampoo t.o.v. de huidige behandeling*
- 92% vindt de textuur aangenaam*

**HYPOALLERGEEN
ZONDER PARABENEN**

*Zelfevaluatie: 262 personen, regelmatig gebruik gedurende 2 weken.

**Cosmeto-klinische studie: 56 personen, 3 shampoo-beurten per week gedurende 4 weken.

***Cosmeto-klinische studie: 52 personen, 3 shampoo-beurten per week gedurende 4 weken.

Louis Widmer

SWISS + DERMATOLOGICA

Kenmerken:

- Ultralichte textuur
- Met minerale en chemische filters
- Optimale huidtolerantie
- Uitstekende waterresistentie
- Dermatologisch getest
- Bevat geen parabenen
- Alleen ongeparfumeerd verkrijgbaar

Zeer hoge bescherming en hydratatie

VOOR DE BIJZONDERE ZONGEVOELIGE HUID VAN VOLWASSENEN EN KINDEREN

Voor meer informatie bel (0183) 646600, info.nl@louis-widmer.com, www.louis-widmer.nl

Louis Widmer is partner van het Nationaal Huidfonds. (www.huidfonds.nl)